

Natuurlijk in de stad

JAARVERSLAG 2019
STICHTING NATUURSTAD ROTTERDAM

Vooraf

Natuur in de stad houdt de stedelijke omgeving gezond en is voor velen een bron van plezier, ontspanning, kennis en ontmoeting. Met haar kinderboerderijen en tuinen brengt Natuurstad de natuur dicht bij kinderen, scholieren en omwonenden. Zij genieten van het groen en leren hoe ze zelf duurzame en gezonde keuzes kunnen maken. Natuurstad is daarmee een belangrijke steunpilaar in het gemeentelijk Natuur- en MilieuEducatiebeleid.

Op 1 januari 2019 ging de Stichting Natuurstad Rotterdam als zelfstandige organisatie van start. Het was het begin van een buiten-gewoon jaar. De verwachtingen van de verzelfstandiging waren bij iedereen hoog, maar in de praktijk bleek niet alles zo soepel en snel te gaan als gedacht. Het gevolg was een periode van interne onrust. Er klonk een duidelijk signaal van onze vakkundige en betrokken medewerkers: kom op de werkvloer, werk samen en zet voor Natuurstad een stip op de horizon. Dat hebben we gedaan. Tijdens diverse bijeenkomsten, evenementbezoeken, werkexpedities en informele koffiemomenten hebben we goed naar medewerkers en vrijwilligers geluisterd. Samen kijken we nu terug op een enerverend maar succesvol eerste jaar. Onze kracht zit in de wortels van Natuurstad: vakkundige en betrokken collega's, werkzaam op prachtige locaties - waar Rotterdammers door middel van laagdrempelige ontdekking en beleving in de buurt gestimuleerd worden in een duurzame en gezonde levensstijl. En de komende tijd verstevigen we deze wortels van onze jonge stichting, zodat Natuurstad kan blijven doorgroeien.

Vol trots presenteer ik u dit eerste jaarverslag. Hierin blikken we terug op de vele stappen die we het afgelopen jaar hebben gezet. U leest over de ontwikkelingen op onze kinderboerderijen en tuinen (hoofdstuk 1), over de educatieve activiteiten en evenementen die in 2019 plaatsvonden (hoofdstuk 2), hoe Rotterdammers en toeristen onze locaties in hun vrije tijd wisten te vinden (hoofdstuk 3) en met welke partijen wij in en buiten de stad samenwerkten (hoofdstuk 4). Ook gaan wij nader in op onze plannen voor de toekomst (hoofdstuk 5). Zowel de Raad van Toezicht (hoofdstuk 6) als de Ondernemingsraad (hoofdstuk 7) blikken voor u terug op het jaar 2019. We sluiten af met onze bedrijfsvoering (hoofdstuk 8) en het financieel verslag (hoofdstuk 9).

Als iedere stad kent Rotterdam problemen en uitdagingen - onder andere op het gebied van groen, gezondheid en gemeenschap. Trots ben ik op de stad Rotterdam en op de krachtige bijdrage die Natuurstad levert aan de kwaliteit van onze grootstedelijke leefomgeving. Maar nog trotser ben ik op alle collega's van Natuurstad, die zich dagelijks vol passie, in weer en wind inzetten voor een groen en gezond Rotterdam!

Rotterdam, april 2020

Louise Bergenhenegouwen
directeur-bestuurder

Onze missie

Waarom

In deze tijd van verstedelijking en digitalisering wordt de afstand tot de natuur groter en zijn we ons steeds minder bewust van onze afhankelijkheid van de natuur. Een groene stad is een fijnere plek voor kinderen om in op te groeien en samen te leven. Kennis en waardering van milieu en natuur vormt de basis voor gezond en duurzaam gedrag en draagt bij aan het welbevinden van de Rotterdammers.

Hoe

We brengen op een toegankelijke en speelse wijze milieu en natuur dichterbij door ontdekking en beleving.

Wat

Onze bevoegen en deskundige medewerkers bieden leerzame belevissen met plant, dier en milieu. Met verrassende kinderboerderijen en tuinen houden we natuur onderdeel van de leefomgeving van de Rotterdammers.

Inhoudsopgave

1 Locaties	6
1.1 Kinderboerderijen	7
1.2 Tuinen	10
2 Educatie	12
2.1 Basispakket	14
2.2 Pluspakket	15
2.3 Schooltuinieren	16
2.4 Overige lessen	16
3 Recreatie	18
4 Samen-werken	22
5 Natuurlijk strategisch op koers	30
6 Verslag Raad van Toezicht	36
7 Terugblik Ondernemingsraad	40
8 Bedrijfsvoering	44
8.1 Personeel	45
8.2 Kwaliteit	48
9 Financieel verslag	52
9.1 Staat van baten en lasten	54
9.2 Balans per 31 december 2019	55
9.3 Meerjarenbegroting	56
9.4 Jaarrekening	57

1

Locaties

De acht kinderboerderijen en veertien tuinen van Natuurstad zijn makkelijk en gratis toegankelijk voor iedereen. Het zijn laagdrempelige groene ontmoetingsplaatsen in de stad. Ideale plekken dus om Rotterdammers te betrekken bij en te laten genieten van de natuur.

Bezoekers doen mee

Op de kinderboerderijen en tuinen leren kinderen, families en volwassenen meer over het buitenleven en zien zij waar ons voedsel vandaan komt of hoe we dat verbouwen. Natuurstad brengt bezoekers in contact met dieren en vertelt actief en open hoe de dieren worden gehouden. Voor de bezoekers was 2019 een jaar als ieder ander. Op 2 januari gingen de hekken van de kinderboerderijen en tuinen als vanouds om half negen open. Het hele jaar door hebben bezoekers mooie dingen ontdekt en beleefd, lessen gekregen, meegedaan aan activiteiten en kinderfeestjes gevierd. De boerderijen en tuinen hebben elk een eigen karakter en een nauwe band met de wijk, haar bewoners en organisaties. Natuurstad is daar zuinig op en heeft daar volop aan gewerkt. Natuurstad betreft bezoekers bij de dierv verzorging, het groenonderhoud en het verbouwen van voedsel en biedt ook ruimte aan mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Duurzaamheid

Als het gaat om duurzaamheid vervult Natuurstad graag een voorbeeldrol. Door de inrichting van de terreinen met onder meer bijenhôtels, zonnepanelen, regentonnen, afvalscheiding en het vergroenen van de vaak grijze ondergrond, laat Natuurstad Rotterdammers zien hoe het duurzamer kan. Natuurstad deelt haar kennis over duurzamere maatregelen actief met bezoekers.

1.1 Kinderboerderijen

De acht kinderboerderijen zijn zeven dagen in de week open van 8:30 tot 16:30 uur. In totaal waren dat in 2019 bij elkaar maar liefst 23.248 uren. Soms zijn ze zelfs langer open; in 2019 bijvoorbeeld op 5 april tot 19:30 uur. Die avond werd goed bezocht en stond in teken van het jonge leven. De dierv verzorgers van Natuurstad vertelden over de geboorte en verzorging van jonge dieren en bezoekers konden onder meer lammetjes aaien. Tijdens de diverse kerst- en winterfeesten zetten de kinderboerderijen de deuren eveneens langer open. Alleen op Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag waren ze gesloten.

‘Mooie momenten voor vluchtelingen uit Syrië tijdens de avondopenstelling op 15 juni.’

Thijs Overduin, diervorzorger kinderboerderij De Kraal in Kralingen:

‘Vanwege een dance event in de nabije omgeving was kinderboerderij De Kraal op Koningsdag en op 21 september gesloten. Op 15 juni was er juist een extra openstelling in de avonden. Zo’n 750 deelnemers aan de Nacht van de Vluchteling, die 20 kilometer wandelden voor het goede doel, konden op het terrein van de kinderboerderij onder het genot van een kop koffie genieten van de prachtige locatie. Er waren diervorzorgers aanwezig die de mensen gastvrij ontvingen en vertelden over de dieren. Bijvoorbeeld over de sierduiven op de kinderboerderij, die van oorsprong uit Syrië komen. Dat leverde mooie momenten op, vooral bij de deelnemende vluchtelingen uit Syrië. Ook op 27 september was er een extra avondopstelling. In samenwerking met het Natuurhistorisch Museum en de boswachters van de gemeente Rotterdam was er een vleermuizenexcursie waaraan 50 personen deelnamen.’

Aardappel, peen en ui kunnen tegen een bui. Andijvie, sla - ik ben blij dat ik elke week hier ga. Bloemen, bloemen - ik wil ze graag zoenen.

Oznur en Beya, Van Wijlenschool

Bezoekersaantallen

In 2019 telde Natuurstad in totaal 582.262 bezoekers op de kinderboerderijen. Na controle van de tellers bleek een groot aantal defect, waardoor de bezoekersaantallen lager lijken dan ze in werkelijkheid zijn. De tellers zijn intussen - mede dankzij de gemeente Rotterdam - vervangen door moderne apparaten met de nieuwste monitorsoftware, waardoor telfouten nagenoeg worden uitgesloten. De resultaten van het jaar 2020 zullen dus voor het eerst een correcte telling en nulmeting laten zien - ook voor de tuinen.

Dierenwelzijn

Natuurstad gaat veilig, verantwoord en respectvol om met de dieren op haar boerderijen. Het gemeentelijke beleid is hierbij de leidraad. Natuurstad heeft bijgedragen aan de gemeentelijke Nota Dierenwelzijn en voldoet uiteraard aan de geldende normen. In 2019 is Natuurstad gestart met de doorontwikkeling van haar visie op dierenwelzijn, waaronder het fokbeleid. Hiervoor wordt nauw samengewerkt met andere partijen in Rotterdam, zoals Diergaarde Blijdorp en het Hertenkamp in het Kralingse Bos.

Natuurstad leent in uitzonderlijke situaties dieren uit voor leer- en zorgdoeleinden. Dit gebeurt onder leiding van een gekwalificeerd dierverzorger. Vanzelfsprekend worden dieren niet uitgeleend aan shows of andere evenementen met dieren.

Natuurstad levert een bijdrage aan de actualisering en uitvoering van de Rotterdamse calamiteitenplannen Dierziekten en Noodopvang en Verzorging. Bij uitbraak van dierziekten, zoals vogel- of varkenspest, neemt Natuurstad gepaste maatregelen en bij evacuaties worden huisdieren opgenomen. In 2019 heeft Natuurstad op dit gebied vooral haar kennis gedeeld met de verantwoordelijke werkgroep binnen de gemeente en waren er geen calamiteiten of noodopvang voor dieren aan de orde.

‘Genieten van de dieren en een groene omgeving.’

Marco van Gelderen, dierverzorger kinderboerderij De Beestenboel:

‘De Beestenboel is in haar 40-jarig bestaan uitgegroeid tot een populaire plek voor jong en oud om te ontspannen, te leren, te werken en te spelen. Regelmatig zijn

er stagiairs van verschillende opleidingen, of jongeren met een taakstraf aan het werk. Ook heeft ‘Prestatie010’ zijn weg naar De Beestenboel gevonden. Dit is een initiatief van de gemeente Rotterdam, die het verrichten van maatschappelijk nuttige activiteiten door werkzoekenden stimuleert. Uiteraard is De Beestenboel ook een plek waar men, met een lekkere bak koffie, kan genieten van de dieren en een groene omgeving. Elke dag opnieuw geniet ook ik ervan om deel uit te mogen maken van een professioneel team. Samen werken we aan een schone en veilige omgeving, waarin we alle Rotterdammers wel iets te bieden hebben.’

Ziektes en incidenten

In 2019 was er één ernstig bedrijfsongeval. Een ongelukkige samenloop van omstandigheden, aldus de Arbeidsinspectie, die geen boete oplegde. Overige incidenten hebben zich niet voorgedaan. Uitbraak van dierziekten, zoals vogel- of varkenspest, evenmin. Intern heeft Natuurstad materialen aangeschaft om incidenten te voorkomen en de controle op certificering van personeel en apparatuur aangescherpt.

Toegankelijkheid

Natuurstad streeft naar optimale toegankelijkheid van haar accommodaties en terreinen voor mindervaliden. Dit gaat in nauw overleg met de gemeente, die eigenaar is van de terreinen en panden. Nog niet alle tuinen bieden mindervaliden de mogelijkheid om te tuinieren. Op Lieven de Key, Essenburgsingel en De Molenwei zijn daarvoor al aanpassingen gedaan.

Minimale bezetting personeel

Tijdens openingsuren zijn op elke kinderboerderij minimaal één gecertificeerde medewerker (een dierverzorger A en/of dierverzorger B) plus een andere medewerker (liefst minimaal een medewerker C) aanwezig.

Keurmerk

De kinderboerderijen hebben in het verleden het Keurmerk Kinderboerderijen verkregen en zijn hier trots op. Natuurstad werkt uiteraard volgens de richtlijnen van dit Keurmerk.

Januari

19 Kraamfeest Natuurstad voor personeel en vrijwilligers in Blijdorp

Februari

13 Vogelmiddag op de kinderboerderijen

1.2 Tuinen

Oases van rust

De tuinen van Natuurstad zijn een oase van rust in de drukke stad. Schoolklassen en tuinliefhebbers maken er volop gebruik van. Ze bieden hen de kans om planten en voedsel te (leren) verbouwen. Sommige locaties hebben een pluktuin, waar (buurt-) bewoners langskomen voor kruiden of een bosje bloemen. Ook andere doelgroepen zijn welkom, waaronder ouderen. Zij kunnen bijvoorbeeld op de seniortuinen lekker actief zijn in het groen; zo nodig krijgen ze wat hulp van de tuinvrouwen en -mannen van Natuurstad.

Openstelling en activiteiten

De tuinen zijn open voor publiek als er een medewerker van Natuurstad aanwezig is. De tuin-vrouwen en -mannen worden geholpen door vele vrijwilligers – vooral op De Enk in Vreewijk en de Botanische Tuin in Kralingen. Gemiddeld is elke tuin ruim 30 uur per week toegankelijk. Natuurstad beschikt over educatieve tuinen, seniortuinen, pluktuinen, botanische tuinen en zelfs een natuur-historische tuin. Naast scholieren worden de tuinen ook goed bezocht en gebruikt door buurtbewoners, senioren en als dagbesteding bijvoorbeeld door jongeren met autisme. Soms vinden er bijzondere activiteiten plaats, zoals de Lichtjesavond in de Botanische Tuin Kralingen. In 2019 had Natuurstad in totaal 299 tuinen in de verhuur. Daarvan zijn 263 tuinen verhuurd. Op de locatie Pietersdijk kon Natuurstad een aantal tuinen niet verhuren wegens structuurproblemen in de grond.

De volgende aantallen tuintjes zijn in 2019 per locatie verhuurd:

De Enk

25

Essenburgsingel

24

Geelkruid

30

Lieven de Key

45

Pietersdijk

48

Scottstraat

17

Tamarinde

9

De Tochten

40

Vreelust

25

Schooltuinen is cool

Lekker met je handen in de aarde

Dat geeft me een goed gevoel

Samira, Dr. Woltjerschool

Bezoekertellers

Het aantal individuele bezoekers van de tuinen is in 2019 niet bijgehouden. Vanaf 1 januari 2020 doet Natuurstad dat wel. Eind december zijn naast alle kinderboerderijen ook alle tuinen van nieuwe tellers voorzien.

2

Educatie

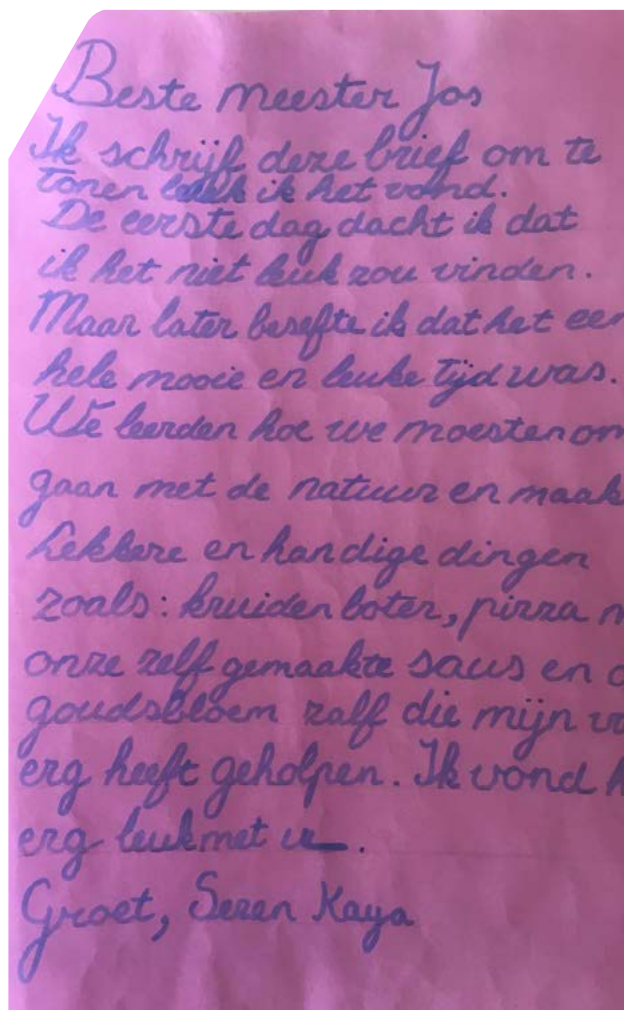

Natuurstad biedt jaarlijks meer dan 50.000 Rotterdamse kinderen de kans om meer te leren over planten, dieren en het milieu. In unieke natuurlessen ontdekken en beleven ze de natuur met hoofd, hart en handen. In het onderwijsprogramma van Natuurstad staat de band tussen mens en natuur centraal. Kinderen gaan op onderzoek naar flora en fauna in de omgeving en leren zo letterlijk uit eerste hand over beestjes en planten. Kinderen leren ook over ecologische basisprincipes, zoals kringlopen en seizoenen. En ze leren zèlf duurzaam met de natuur om te gaan.

Natuurlessen: basis- en pluspakket

Voor het Rotterdamse basisonderwijs heeft Natuurstad basislessen ontwikkeld, die kosteloos worden aangeboden aan de scholen. Docenten kunnen hun klas elk schooljaar aanmelden voor een van die lessen. Ook kunnen scholen hun groepen 5, 6 en 7 inschrijven voor het schooltuinprogramma op een van de educatieve tuinen. Daarbij onderhouden ze met de klas een jaar lang een moestuintje, van zaaien tot het oogsten en opeten van de groenten. Naast dit basisaanbod biedt Natuurstad scholen, en ook andere organisaties, tegen betaling pluslessen.

In mei 2019 heeft Natuurstad haar nieuwe website gelanceerd en konden scholen zich voor het eerst online inschrijven via de digitale Natuur- en MilieuEducatie (NME)-gids. Van de 209 Rotterdamse basisscholen (inclusief speciaal basisonderwijs) volgden liefst 202 scholen in 2019 basislessen en 67 scholen (125 groepen) lessen schooltuinieren bij Natuurstad. De verdeling van de betrokken schoollocaties over de expertisecentra van Natuurstad is erg afhankelijk van de spreiding van het aantal scholen per verzorgingsgebied en de beschikbare faciliteiten voor de lessen. Maar ook deelgemeentelijke bezuinigingen uit het verleden spelen hierbij een rol. In 2019 verzorgden de educatiemedewerkers in totaal 1912 basislessen op de kinderboerderijen en 1633 lessen op de schooltuinen.

2.1 Basispakket

Elk jaar kunnen leerkrachten van het Rotterdamse basisonderwijs hun klas inschrijven voor een kosteloze natuurles bij Natuurstad. In 2019 werd gewerkt met zestien verschillende basislessen in het aanbod. Deze lessen sluiten aan bij het NME-beleid van de gemeente Rotterdam. Natuurstad attendeert jaarlijks alle 253 locaties van de 209 basisscholen in Rotterdam op het basispakket. De groepsgrootte varieerde per locatie; gemiddeld zaten er 23 kinderen in een groep.

Maart

- **4** Overhandiging Bijenhotel op Lieven de Key
- **13** Landelijke Boomfeestdag
- **16** NL Doet! landelijke vrijwilligersdag
- **22** Landelijke Pannenkoekendag
- **24** Lentefeest kinderboerderijen en tuinen

De 16 natuurlessen uit het basispakket:

- Alles voor een pannenkoek
- Amfibieën en reptielen
- Bijen
- Beschuit met muisjes
- Beestenboel
- Huisdieren
- In de sloot, uit de sloot
- Knaagdieren
- Leven (de) zee
- Leven van de natuur
- Melk
- Paddenstoelen
- Uitvogelen
- Veldwerk
- Wauw, het leeft

De verdeling van de 202 scholen die gebruik maakten van het basispakket per kinderboerderij:

2.2 Pluspakket

Naast de natuurlessen en het schooltuinieren voor basisscholen heeft Natuurstad een uitgebreid Pluspakket. Het plusaanbod bestaat uit extra betaalde lessen op de kinderboerderij, seizoenspakketten, leskisten en los lesmateriaal. Niet alleen basisscholen, maar ook andere organisaties zoals Buitenschoolse Opvang (BSO's) en welzijns- en zorgorganisaties maken gebruik van het Pluspakket.

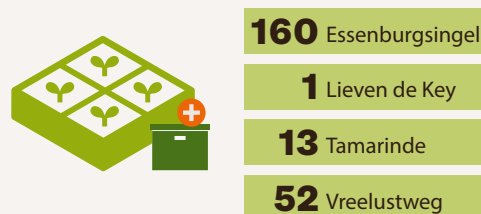
Per kinderboerderij zijn in 2019 de volgende aantallen plusproducten afgenomen:

Afname basisproducten (een van de zestien basislessen) per expertisecentrum:

Per tuin zijn in 2019 de volgende aantallen plusproducten afgenomen (vooral op de Essenburgsingel maakten BSO's intensief gebruik van de tuin) :

**Schooltuin is interessant
Met die zonnebloem aan de
rechterkant.
Met die emmer in je hand, veeg je al je
onkruid aan de kant.**
Laurens, De Kleine Prins

2.3 Schooltuinieren

De educatieve tuinen zijn er onder meer voor het schooltuinieren - dat in 2019 al liefst 100 jaar plaatsvindt in Rotterdam! Veel basisscholen in Rotterdam wisten Natuurstad in 2019 te vinden en maakten gebruik van de tuinen; meestal vanaf mei tot september. Ook voor het schooltuinprogramma werden alle scholen benaderd. Van oudsher vraagt schooltuinieren van de school een aanzienlijk commitment, over een langere periode. Ook de afstand tot een schooltuin, de beschikbare ruimte in de roosters, de persoonlijke passie en ambitie van leraren spelen natuurlijk een rol in de afweging van scholen. In totaal maakten 67 scholen gebruik van het tuinenaanbod van Natuurstad, met in totaal 125 groepen; het uitgangspunt was 120 groepen. De groepsgrootte verschilde per locatie; gemiddeld telden de groepen ook hier 23 kinderen.

De afgelopen jaren raakte de educatieve tuin Tamarinde enigszins verwaarloosd. Door inzet van een vaste tuinman en docent van Natuurstad werden beheer en educatie vanaf 2019 weer geborgd. Tevens werd een pilot uitgevoerd met de werktitel 'Schooltuin voor de wijk.' Daarbij werd nauw aangesloten op de behoeften van de omgeving. In totaal 17 buurtgerichte activiteiten werden uitgevoerd met kinderen, tieners, buurtvrijwilligers, ouderen en omwonenden. Er werd ook goed samengewerkt met WMO Radar, die kwetsbare doelgroepen naar de tuin begeleidde.

In totaal maakten 67 scholen gebruik van het tuinenaanbod. Per tuin zag de verdeling er als volgt uit:

2.4 Overige lessen

Naast een basis- en plusaanbod organiseert Natuurstad nog meer educatieve activiteiten. Zo hebben de educatiemedewerkers in 2019 in totaal 95 lessen verzorgd over het houden van huisdieren. Jonge en oude(re) bezoekers kunnen met al hun vragen terecht bij de diervverzorgers. Ook biedt Natuurstad lessen op maat en natuurspeurtochten. Voorbeelden hiervan zijn de lessen Wat leeft er in de sloot, Reptielen & Amfibieën, Uitvogelen, Ecokids, peuteractiviteiten, seniorenactiviteiten en lezingen. Deze zijn vrij toegankelijk voor iedereen. Jonge en oude(re) wijkbewoners, professionals... iedereen die het leuk vindt om meer te leren over de natuur is welkom!

3

Recreatie

De kinderboerderijen en stadstuinen van Natuurstad zijn veelal groene oases midden in de Rotterdamse wijken. Rotterdammers, maar ook toeristen komen er graag om elkaar te ontmoeten, te genieten van de rust, de bloemen, de planten en de dieren. Ouders drinken er een kopje koffie. Kinderen kunnen lekker schommelen, ravotten en de dieren aaien. Ook in de tuinen valt van alles te beleven. En mensen komen graag terug, want een bezoek aan een van de locaties van Natuurstad is in elk seizoen anders.

Jaarprogramma

Om mensen via beleving en informatie met de natuur in contact te brengen, heeft Natuurstad een jaarprogramma met vrij toegankelijke evenementen en activiteiten voor mensen uit de wijk, professionals en andere doelgroepen. Denk aan publiekslessen over wat er in de sloot leeft of hoe je een nestkastje in elkaar timmert, aan rondleidingen door de tuinen, lezingen of een cursus Hulp Dierversorgung. Op het programma staan ook schaapscheerfeesten, pannenkoekdagen, paasactiviteiten, knuffelmiddagen en nog veel meer. De jaarprogrammering is terug te vinden in de activiteitenkalender op natuurstad.nl, de diverse Facebook-pagina's en natuurlijk de locaties zelf. Aankondigingen worden ook in lokale media geplaatst. In 2020 ontwikkelt Natuurstad een interactieve module op de website waarbij bezoekers op de website kunnen zoeken op criteria die bij hen passen, zoals datum, locatie, leeftijd, doelgroep en soort activiteit.

Gezond, veilig en duurzaam

De kinderboerderijen van Natuurstad hebben allemaal het Keurmerk Kinderboerderijen van de vereniging Stads- en Kinderboerderijen Nederland (vSKBN). Daarmee voldoen alle locaties aan de regels op het gebied van veiligheid, hygiëne en dierenwelzijn. Bovendien zijn alle kinderboerderijen en tuinen 100% rook- en alcoholvrij en richt Natuurstad zich op een gezond voedselaanbod (volgens de Richtlijn Gezonde Kantines van het Voedingscentrum). In 2019 kregen daarom vijf van de horecavoorzieningen van Natuurstad in samenwerking met het programma Rotterdam Lekker Fit! het zilveren certificaat. Ook op het gebied van afvalscheiding geeft Natuurstad op haar locaties het goede voorbeeld met milieustraatjes. Samen met de educatieve activiteiten stimuleert dit een verantwoorde leefstijl van Rotterdammers.

Op De Kraal werden mezenkasten getimmerd. De mees is een natuurlijke bestrijder van de eikenprocessierups.

Recreatief en sociaal

Behalve natuur, rust en vertier bieden de locaties van Natuurstad ontmoetingsmogelijkheden voor mensen in de wijk. Door de buurt actief te betrekken bij de activiteiten versterkt Natuurstad de sociale functie van haar locaties. Bewoners worden uitgenodigd mee te doen en kunnen bij Natuurstad buurtactiviteiten organiseren. De 5 jaarlijkse concerten van Ommoordse Veld Open en Groen op De Blijde Wei – van jazz tot klassiek, met grote opkomst - zijn daar een mooi voorbeeld van. Ook nodigt Natuurstad specifieke doelgroepen, zoals senioren, uit om deel te nemen aan bijvoorbeeld een lezing of een rondleiding.

‘Het is hier een paradijsje.’

Natascha Hendriks, vrijwilliger
Botanische Tuin Kralingen:

‘Zeven jaar geleden liep ik hier spontaan naar binnen, terwijl ik aan het wachten was op mijn zoon die van het Libanon Lyceum kwam. Het was liefde op het eerste gezicht. Vroeger wilde ik graag in het groen of de plantsoendienst werken, maar in die tijd was dat not done, omdat ik vwo had gedaan. Nu - na een aantal omzwervingen op carrièregebied - zit ik toch op mijn plek. Ik heb de hoveniersopleiding gedaan en ben naast mijn vrijwilligerswerk een eigen bedrijfje gestart. Wat ik zoal doe? Tuinonderhoud en helpen bij activiteiten, feesten en rondleidingen. Er is altijd genoeg te doen. Er komen hier veel mensen: jongeren, volwassenen en ouderen. Ze zitten in het zonnetje of wandelen door het groen. Ik vind hier rust in de natuur, ik kan mezelf zijn en doe wat ik het liefste doe. Met mensen die vrienden zijn geworden. Voor mij is dit een wereldplek!’

**Schooltuin in altijd groen
In mijn tuin staat al een bloem
Met een hakje en een schepje
Als de zon er is een petje**
Anouk, De Kleine Prins

April

- **5** Jong leven - avondopenstelling kinderboerderijen
- **22** Paasfeest kinderboerderijen

4

Samen-werken

In Rotterdam zijn vele partijen actief op het gebied van duurzaamheid, groen en gezondheid en Natuurstad is de grootste partner binnen dit netwerk. Dicht bij huis zijn er prachtige vriendenstichtingen, waarmee Natuurstad mooie dingen voor de kinderboerderijen doet: Fonds De Boer (De Wilgenhof) en de Stichtingen Vrienden van de kinderboerderijen De Kooi, De Blijde Wei, De Kraal, De Beestenboel en De Oedenstee. Daarnaast werkt Natuurstad samen met scholen, buitenschoolse opvang- en wijkorganisaties en is aangesloten bij diverse landelijke, regionale en stedelijke netwerken en projecten. Vrijwilligers, stagiairs, ouderen en groepen die moeilijk aansluiting vinden bij de arbeidsmarkt en samenleving, worden betrokken bij de kinderboerderijen en stadstuinen. Zo werkt Natuurstad met zoveel mogelijk Rotterdammers samen aan een groene en gezonde stad.

Burgerinitiatieven

Natuurstad geeft ruim baan aan buurtinitiatieven en sociaal ondernemerschap en staat klaar voor de doelstellingen in het gemeentelijke Coalitieakkoord 2018-2020 op het gebied van right to co-operate en right to challenge. Voor burgerinitiatieven werkt Natuurstad met een vast aanspreekpunt per gebied. In 2019 waren dit nog de accounthouders van de gemeente en de bedrijfsleiders van Natuurstad. Op de website staat per locatie een telefoonnummer en een e-mailadres vermeld waar burgers terecht kunnen. Vanaf 2020 komen daar ook de namen van de contactpersonen bij te staan. Met haar NME-expertise en locaties ondersteunt Natuurstad diverse lokale en stedelijke projecten.

Sterke locaties en voorzieningen

Natuurstad zet haar locaties en voorzieningen niet alleen in voor eigen NME-activiteiten, maar werkt ook samen met organisaties in de wijken, de stad en daarbuiten. Zo faciliteert Natuurstad organisaties en initiatieven en wordt samengewerkt met een aantal BSO's en diverse buurtinitiatieven. In 2019 kwam er een heldere prijslijst voor activiteiten en verhuur.

Particuliere kinderboerderijen

Rotterdam kent een viertal particuliere kinderboerderijen. Natuurstad adviseert de gemeente over de stichtingen op Heijlplaat, in Hoek van Holland, Pernis en IJsselmonde - onder meer over dierenwelzijn en bedrijfsvoering. In Pernis heeft Natuurstad fijn samengewerkt met de kinderboerderij en op scholen een educatief programma aangeboden.

Rotterdam als groene stad

Met haar kinderboerderijen en (educatieve) tuinen beheert Natuurstad 25 hectare groen in de stad. Daarmee levert Natuurstad een stevige bijdrage aan het imago van Rotterdam als groene stad. Via deze locaties doet jong en oud het hele jaar door kennis op over een verantwoorde omgang met de natuurlijke omgeving en zorg voor het milieu. Ook digitaal, via de website en sociale media, komen vele Rotterdammers en bezoekers in contact met het programma van Natuurstad.

Vrijwilligers

In 2019 waren binnen Natuurstad 92 vrijwilligers actief. Zij helpen in de tuin, werken als dierverzorger of begeleiden activiteiten. Vrijwilligers zijn altijd ondersteunend aan het eigen personeel, maar onmisbaar voor het reilen en zeilen op de locaties en het activiteitenaanbod. Natuurstad is daarom erg trots en zuinig op haar vrijwilligers. In 2019 is Natuurstad begonnen het proces van werving, aanmelding, training, begeleiding tot afscheid en de administratie te verbeteren en intensiveren.

Mei

- **21** natuurstad.nl gelanceerd
- **25-26** Verborgten Tuinen Rotterdam
- Schaapscheerfeest kinderboerderijen
- Voorjaarsmarkt kinderboerderijen

Bijdragen van Natuurstad aan gemeentelijke thema's

Activering en ontmoeting

De locaties van Natuurstad zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen voor ouders, kinderen, vrijwilligers en ouderen in de wijk.

Dieren en dierenwelzijn

Natuurstad geeft advies en voorlichting over (het houden van) dieren, adviseren de gemeente over de nota Dierenwelzijn en handhaven de uitgangspunten van het Rotterdamse beleid op de eigen locaties van Natuurstad.

Duurzaamheid

- Duurzaamheid krijgt bij het onderhouden van de gebouwen en terreinen van Natuurstad een prominente rol en in goed overleg met Stadsontwikkeling wordt samen gewerkt aan het verduurzamen van het vastgoed.
- Met het programma Rotterdam Circulair geeft Natuurstad voorlichting over basisprincipes van de kringloopeconomie. Ook werkt Natuurstad aan een speurtocht waar bezoekers leren over kringlopen en circulaire economie.
- Natuurstad heeft in 2019 Duurzaam inkoopbeleid voor Natuurstad vastgesteld en is daarmee aangesloten bij het gemeentelijke inkoopbeleid.
- Natuurstad is aangesloten bij de ambities van Rotterdams Weerwoord rond klimaatadaptie.

Gezond

- Natuurstad is premium partner van Gezond010, het Rotterdamse netwerk van organisaties die werken aan een gezonde stad en heeft het Rotterdamse preventieakkoord Gezond010 mee ondertekend.
- Natuurstad werkt samen met Rotterdam Lekker Fit!, aan gezonde voeding, educatie over voeding aan kinderen en aan een gezond aanbod in haar kantines.

Groen

- Met Rotterdam gaat voor Groen heeft Natuurstad een programma ontwikkeld om Rotterdammers te stimuleren hun eigen tuin te vergroenen. De uitvoering van dit programma staat gepland in 2020.
- Natuurstad geeft op alle locaties het goede voorbeeld op het gebied van energiegebruik, duurzaamheid, voedsel en gezondheid.
- Natuurstad is aangesloten bij het netwerk Edible Cities rond eetbaar groen en groeinitiatieven.
- Via de lesprogramma's, activiteiten en voorlichting van Natuurstad doen alle bezoekers en schoolleerlingen basiskennis op over natuur en milieu.
- Via de milieustraatjes op de locaties van Natuurstad draagt Natuurstad bij aan verantwoorde afvalverwerking.

Kunst en cultuur

Natuurstad levert een bijdrage aan de tentoonstelling De moestuin in Villa Zebra. Daarnaast droeg Natuurstad bij aan de tentoonstelling Boerenzij van Wapke Feenstra. Deze tentoonstelling was te zien in het najaar van 2019 in TENT Rotterdam. Samen met de kunstenaar organiseerde Natuurstad een speciale vertoning van de documentaire over deze tentoonstelling op locatie De Kooi. Daarbij waren ook twee van de hoofdrolspelers aanwezig (de klompenmaker en de yoghurtmaker). Met deze documentaire schetst Feenstra een mooi beeld van Rotterdam Zuid en laat zien hoe stad en platteland met elkaar verweven zijn.

Leefbaarheid

Natuurstad beheert 25 hectare aan groene locaties in de stad en levert daarmee een duidelijke bijdrage aan de leefbaarheid.

Participatie

- In nauwe samenwerking met partners in de Rotterdamse NME-sector, zoals Ravottuh, Stichting Milieu Dichtbij (SMD), Natuurwijs, Buurtlab, Kinderkeuken Rotterdam en de Rotterdamse munt, levert Natuurstad een bijdrage aan het schoolprogramma van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ):
- In samenwerking met JINC (Jongeren INCorporated) biedt Natuurstad op drie locaties snuffelstages voor jongeren die de arbeidsmarkt willen verkennen.
- Met Bewonersinitiatief Bloemhof werkt Natuurstad samen bij het schoonhouden van het groen in de buurt. Natuurstad plaatst informatieborden bij sloten waarop Natuurstad informatie geeft over het leven in de sloot. Ook geeft Natuurstad scholieren lessen over het leven in de sloot.
- Vele vrijwilligers en stagiaires helpen mee op de locaties van Natuurstad (burgerparticipatie).
- Voor speciale doelgroepen verkleint Natuurstad de afstand tot de arbeidsmarkt via stages, begeleid werken en een aanbod van dagbesteding.

Taalontwikkeling

- Natuurstad draagt bij aan taaltrips in samenwerking met JINC.
- Natuurstad heeft een peuterkar ontwikkeld waarmee Natuurstad peuterlessen geven en speurtochten aanbieden.

Advies gemeente Rotterdam

Natuurstad werkt nauw samen met de afdeling Beleid & Regie Sport / Gebieds- en wijkgericht van de directie Sport & Cultuur (cluster Maatschappelijke Ontwikkeling) en adviseerde de gemeente over de volgende onderwerpen:

- Gezond010
- Horeca Zilveren certificering
- Lekker Fit!
- Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)
- Nota Dierenwelzijn
- Particuliere kinderboerderijen
- Rotterdams Weerwoord (programma Klimaatadaptatie)
- Rotterdam Circulair
- Rotterdam Rookvrije locaties
- Rotterdam gaat voor Groen
- Verkenning samenwerking film 'Wild Ports of Europe'

Natuurstad in de pers

- BinnensteBuiten
- De stad van ons water, over de wateropvangmuur op De Kooi
- Expo en film 'Boerenzij' met kinderboerderij De Kooi, van Wapke Feenstra
- Item over wat Natuurstad doet voor dieren in de hete zomer, Open Rotterdam
- Reünie '100 jaar Schooltuinieren;' expo en activiteiten in 2020
- Uitzending Dwars door Rijnmond, Radio Rijnmond vanaf De Molenwei

Juni

- **15** Nacht van de Vluchteling op De Kraal
- **16** Open Dag schooltuin Geelkruid
- Zondagmiddagconcerten De Blijde Wei

Landelijke en provinciale NME-initiatieven

Natuurstad is actief lid van de volgende regionale en landelijke NME-netwerken:

- Actie Bijenhotels provincie Zuid-Holland
- GDO (Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling)
- Landelijke Boomfeestdag
- NMEGids.nl, collega-NME-centra
- Programma Jong Leren Eten Zuid-Holland
- ZON-netwerk (Zuid-Hollands Overleg NME)

Samenwerking met partners in de regio

In de regio Rotterdam heeft Natuurstad in 2019 met de volgende partners samenwerking in gang gezet of voortgezet:

- De Stad Uit
- Diergaarde Blijdorp
- Gezond010
- Hogeschool In-Holland (opleiding Food-technologie)
- Hogeschool Rotterdam (opleiding Biologie)
- Instituut Voor Natuureducatie (IVN)
- JINC
- Jong Leren Eten Zuid-Holland
- Kinderkeuken Rotterdam
- Kinderdam
- Max de Moestuinman
- Natuurwijs
- Plastic Whale
- Ravottuh
- Rechtstreex
- Rotterdams Milieucentrum (RMC)
- Rotterdam Lekker Fit!
- Rotterdamse Munt
- Stichting Milieu Dichterbij (SMD)
- TENT Rotterdam
- Villa Zebra
- Wild Ports

‘Gezond eten verbinden met lekker bewegen in de buitenlucht.’

Anoek van den Broek, projectleider gemeente Rotterdam, werkt samen met Natuurstad vanuit het programma Lekker Fit!:

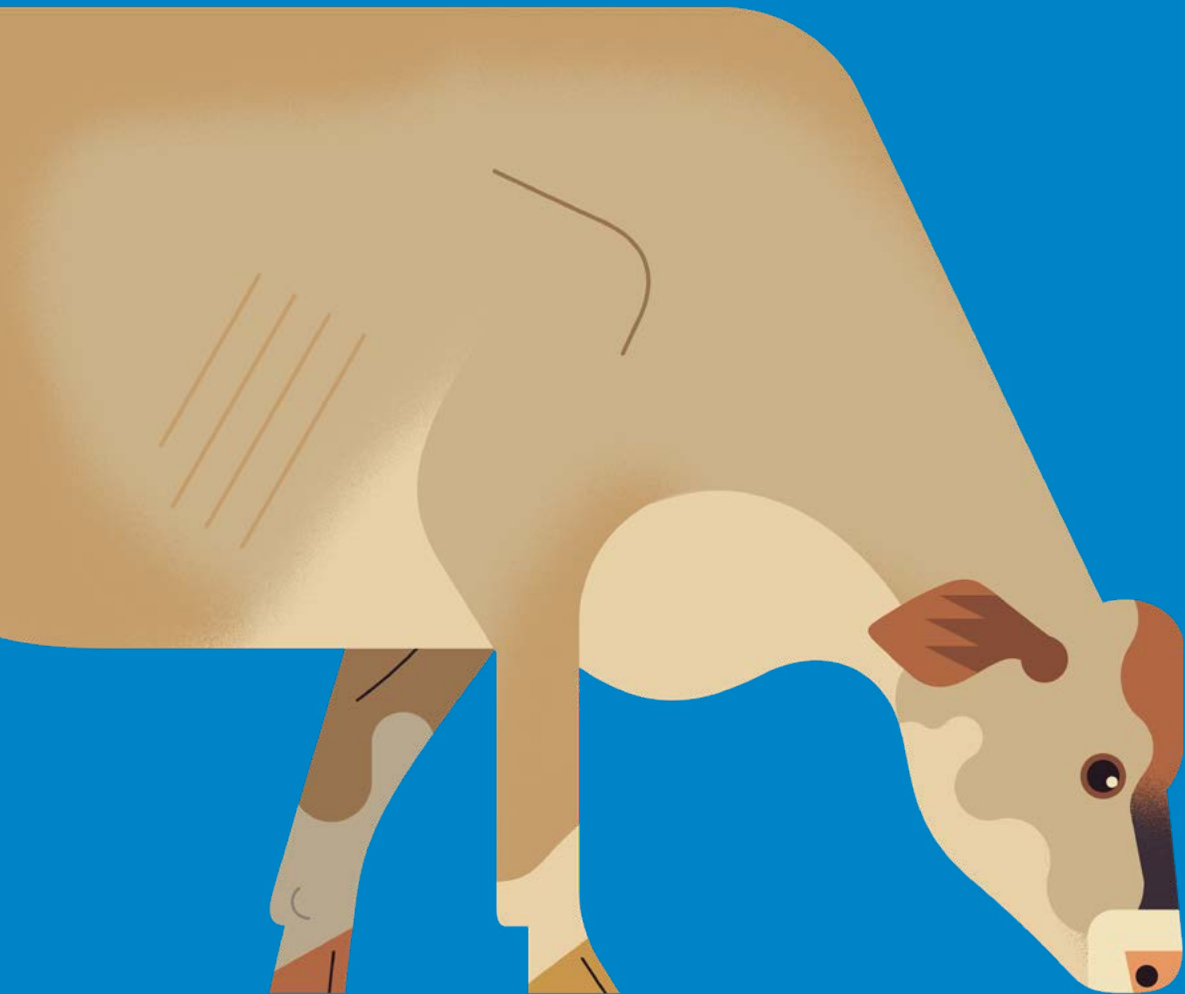
‘Wij werken met Natuurstad samen rondom gezonde voeding. Afgelopen jaren hebben we bijvoorbeeld verschillende ontwikkelingen samen getest: zoals studenten van Hogeschool InHolland die smaaklessen gaven bij de tuinlessen. Ook hebben we kook-clinics opgezet in de tuinen, waarbij kinderen leren koken met voedsel uit de tuinen. We zijn nu bezig met het ontwikkelen van een kookbox met kookartikelen en recepten, die gratis geleend kan worden door huizen van de wijk, scholen en kinderdagverblijven bij een aantal tuinen. Daarnaast is vanuit Lekker Fit! in de Wijk het project de Gezondere Kantine gestart op 5 kinderboerderijen met horecagelegenheid. Op de kinderboerderijen De Wilgenhof, De Blijde Wei, De Kooi, De Beestenboel en De Kraal is hard gewerkt aan een gezonde uitstraling door het aanpassen van het assortiment en promotie van gezonde producten. Hierin is nauw samengewerkt met Natuurstad, met als positief resultaat dat deze kinderboerderijen de eerste in Nederland zijn die een zilveren certificering hebben! De locaties van Natuurstad vormen een uitgebreide infrastructuur in de stad om veel mensen te kunnen bereiken met het programma Lekker Fit! Door samen op te trekken, kunnen we de omgeving waarin de Rotterdamse kinderen opgroeien gezonder maken. Dat Natuurstad nu een zelfstandige organisatie is, onder één aansturing, biedt perspectief. Komend jaar willen we meer structurele afspraken maken hoe gezond eten nog meer onder de aandacht te brengen van kinderen en andere bezoekers. Bij Natuurstad kunnen we dit thema natuurlijk goed verbinden met lekker buiten zijn en bewegen. Zo kunnen we onze Lekker Fit!-boodschap versterken.’

5

**Natuurlijk
strategisch op
koers**

Rotterdamers betrekken bij natuur in de stad en hen verleiden tot een duurzame en gezonde levensstijl. Dat is, in het kort, de maatschappelijke missie van Natuurstad. Vanaf 2019 zet Natuurstad zich daar als grootste zelfstandige NME-organisatie van Nederland voor in. Tegelijkertijd is onderzocht hoe de organisatie naar een hoger plan kan worden getild. Natuurstad wil innoveren en nieuwe kansen benutten. De doelstellingen - en hoe Natuurstad deze wil bereiken - zijn daarom beschreven in een strategisch plan voor de jaren 2020-2023.

Nieuwe missie Natuurstad 2020-2023

Natuurstad stimuleert een duurzame en gezonde levensstijl door middel van laagdrempelige ontdekking en beleving met behulp van een aanbod van educatie, recreatie en participatie op het gebied van groen van, voor en door Rotterdamers.

Waar de eerste helft van 2019 voor alle medewerkers van Natuurstad intern vooral een periode van hectiek, verandering en onrust was, vond de organisatie geleidelijk haar draai en vielen dingen op hun plaats. Belangrijke vacatures werden vervuld, er werd beter naar elkaar geluisterd en aan belangrijke randvoorwaarden om efficiënt en prettig te kunnen werken, werd voldaan. Gaandeweg het jaar kreeg Natuurstad een volledig en sterk managementteam. De evaluatie van de pilot Productgericht Werken, die in 2018 werd gestart om expertise en samenwerking in de gebiedsgerichte Rotterdamse aanpak te borgen, leverde nieuwe inzichten op om de (in-) richting van de organisatie verder te verbeteren. Hierin zal Natuurstad de komende tijd dan ook veel energie steken.

Innovatie

Om de innovatieve kracht van Natuurstad te versterken, is per 1 september een innovatiemanager aangesteld. Hij verkent en pakt kansen voor innovatie, voor Natuurstad en voor Rotterdam. Hij richt zich daarvoor op de samenwerking met relevante partijen en netwerken, de versterking en vernieuwing van het aanbod, nieuwe doelgroepen en het versterken van de zichtbaarheid. Daarnaast is de innovatiemanager verantwoordelijk voor het invoeren van een proces- en projectmatige aanpak van innovatie bij Natuurstad.

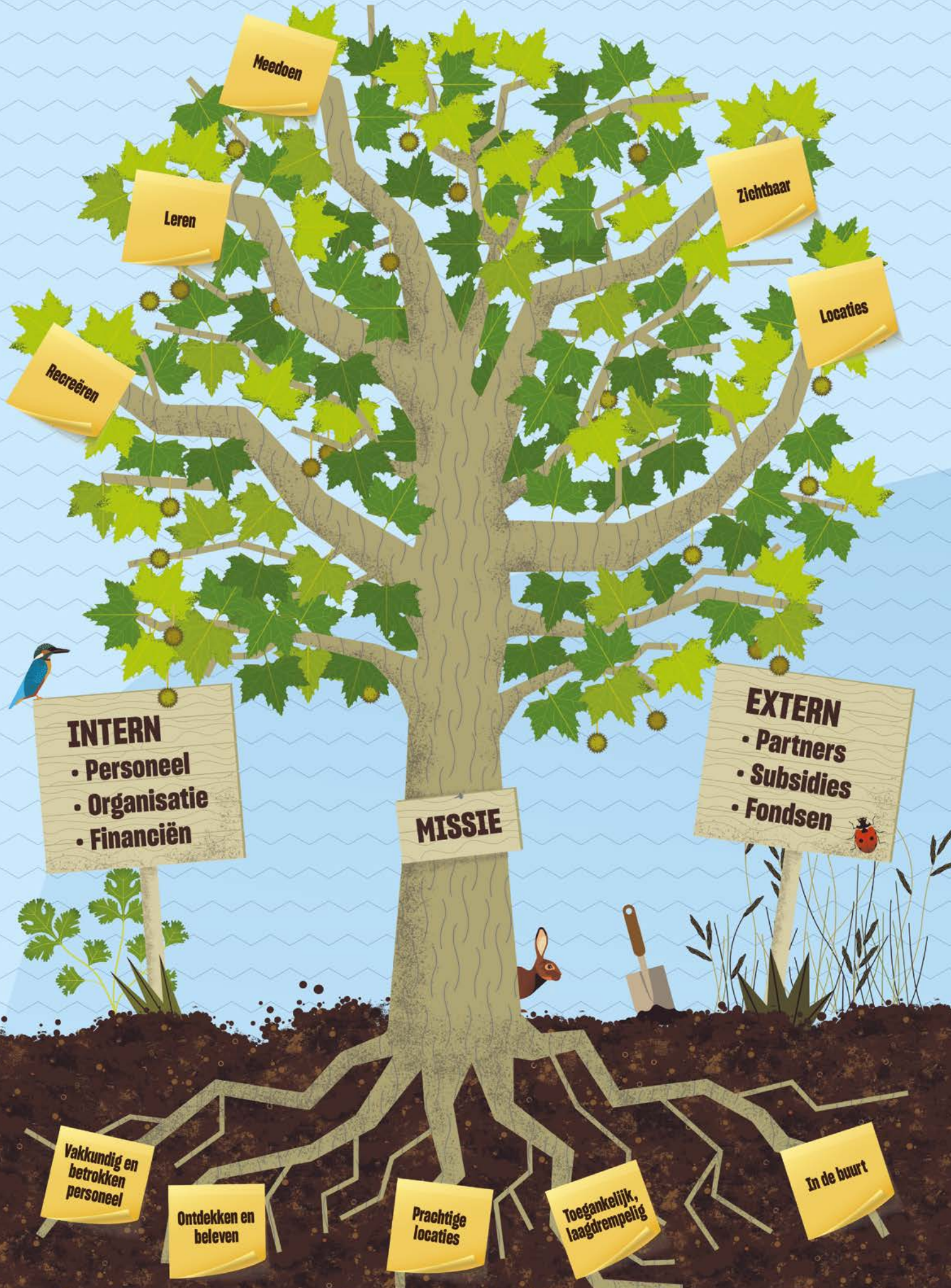
‘Eerst zaaien, dan oogsten.’

Arjan Klopstra, innovatiemanager:

‘Sinds 1 september 2019 werk ik bij Natuurstad met de opdracht kansen te benutten voor innovatie. De eerste maanden heb ik vooral heel veel contacten gelegd met externe partijen die zich, net als wij, richten op de thema’s groen, gezond en duurzaam. Denk aan het netwerk Gezond 010. Door daarbij aan te haken, kunnen we dit thema voor onszelf versterken en verdiepen. Dat heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat we gaan starten met het project Vergroening stadstuinen binnen het Programma Rotterdam gaat voor groen: een initiatief om Rotterdamers te helpen hun tuinen te vergroenen. Een mooi project, want zo zetten we onze expertise ook in buiten onze eigen locaties en maken we de stad nog groener. We zien innovatie als zaadjes planten en zorgen voor een goede voedingsbodem. Die zaadjes hebben tijd nodig om te ontkiemen en sommige groeien uit tot vitale planten. Dat is de oogst. Maar innoveren is meer dan samenwerking zoeken. We werken bijvoorbeeld ook aan onze zichtbaarheid in de stad. En er liggen vernieuwingskansen in ons reguliere aanbod. We willen onze natuurlessen meer impact geven, onze horeca een goede impuls geven en nieuwe doelgroepen aanspreken. We zien volop kansen.’

Strategische lijnen en projectmatig werken

DE BOOM VAN NATUURSTAD

Vanaf eind 2019 heeft Natuurstad gewerkt aan haar Strategisch Plan 2020-2023, samen met de Raad van Toezicht en medewerkers uit alle lagen van de organisatie. In 2020 scherpt Natuurstad haar strategie verder aan in sessies met vrijwilligers, vriendenstichtingen en de belangrijkste partners en stakeholders in stad en land. Natuurstad richt zich de komende jaren op vijf strategische programmalijnen. Binnen deze lijnen werkt Natuurstad een aantal innovatieprojecten uit en gaat daar in 2020 mee aan de slag.

Vijf programmalijnen

Om een bijdrage te leveren aan een groene, gezonde en fijne stad voor iedereen werkt Natuurstad vanuit de volgende vijf programmalijnen:

Kracht van de locaties

Natuurstad wil de maatschappelijke opgaven van Rotterdam helpen oplossen - onder meer door het versterken van de sociale functie van kinderboerderijen en tuinen voor kwetsbare doelgroepen en BSO's. De tuinen en kinderboerderijen zijn bij uitstek geschikt om Rotterdammers een groene en gezonde boodschap van de stad over te brengen. De komende jaren zoekt Natuurstad nog meer verbinding met de wijk: bij wijkambassadeurs, wijktafels en wijknetwerken. Samen met deze partners wordt een breed aanbod aan activiteiten georganiseerd, met Natuurstad als ontmoetingsplek voor de buurt, en dit aanbod wordt aantrekkelijk voor een bredere doelgroep. De horecavoorzieningen worden uitgebreid, waarbij onderzocht wordt of pachtcontracten mogelijk zijn en of er mogelijkheden zijn voor mensen met een afstand tot de

arbeidsmarkt. Bovendien wil Natuurstad het aanbod zoveel mogelijk laten aansluiten bij de Richtlijn Gezonde Kantines van het Voedingscentrum. In 2019 voldeed Natuurstad aan de zilveren criteria. Vanaf 2020 gaat Natuurstad voor goud! De gebouwen en terreinen kunnen (op termijn) dienen als voorbeeld voor onder meer groene daken, zonnepanelen en waterdoorlatende bestrating. Om kinderen te stimuleren vaker buiten te spelen, richt Natuurstad meer (natuurlijke) speelplekken in. Samen met de gemeente en via fondsen wordt gezocht naar de nodige financiering. Ook gaat Natuurstad bezoekers meer gelegenheid bieden om te helpen bij het dagelijkse werk, zoals het voeren van de dieren. Dat biedt tevens extra kansen voor educatie.

Vernieuwende educatie

Leren over natuur is van groot belang voor een groene en gezonde toekomst. De educatieve activiteiten van Natuurstad, met (tuin-) lessen op de locaties, worden goed gewaardeerd. De komende jaren vernieuwt Natuurstad inhoud en vorm van het aanbod waar nodig. Waar mogelijk wordt aangesloten bij actuele maatschappelijke vraagstukken. De relatie met scholen en andere doelgroepen maakt Natuurstad sterker door meer vraaggericht te werken. Zo sluit het programma nog beter aan bij het onderwijscurriculum en bij vragen vanuit de scholen. Diverse onderwijsinstellingen hebben bijvoorbeeld interesse in de aanleg van groene schoolpleinen en moestuinen rond de school. Met haar kennis en ervaring kan Natuurstad daarbij helpen. Bovendien wil Natuurstad nog beter laten zien aan welke ontwikkelingsdoelen de programma's bijdragen en wat dat oplevert. Denk hierbij aan het kinderen aanleren van 21e-eeuwse vaardigheden en de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

Zichtbaarheid vergoten

Natuurstad wil op een innovatieve manier vormgeven aan haar missie. Niet door alles anders te gaan doen, maar door goed te kijken waar nieuwe kansen liggen. Goed zichtbaar zijn, is daarbij een belangrijke voorwaarde voor succes. Voor bewoners en wijkorganisaties, maar ook voor diverse stedelijke, regionale en zelfs landelijke partijen en netwerken. Op wijkniveau zijn de locaties goed bekend, maar de nieuwe naam Natuurstad is dat nog niet. Daarom wordt op wijkniveau de naam van de locatie steeds in combinatie genoemd met Natuurstad. Op stedelijk en landelijk niveau wordt de naam Natuurstad gebruikt. In de communicatie richting verschillende en nieuwe doelgroepen maakt Natuurstad gebruik van een breed en divers mediapakket (website, sociale media, lokale media enzovoort). Een belangrijk deel van de kracht van Natuurstad zit in de activiteiten die zij organiseert op haar locaties. Deze kracht versterkt Natuurstad door de komende periode breed, eenduidig en structureel over het aanbod te communiceren. Zowel in de wijk als in de stad. De website wordt verder uitgebouwd en Natuurstad sluit zich aan bij andere organisaties met een programma op het gebied van groen.

Juli

Activiteiten Jeugdvakantiepaspoort
kinderboerderijen

Nieuwe doelgroepen

NME richtte zich in Rotterdam tot nu toe vooral op jeugd en hun ouders. De komende jaren wil Natuurstad meer doelgroepen bereiken, zoals ouderen, eenzame mensen en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarvoor zoekt Natuurstad actief de samenwerking met zorginstellingen en het onderwijs. Per locatie wordt een specifiek programma ontwikkeld dat past in de wijk. Een groene omgeving draagt bij aan het verminderen van stress, meer sociale contacten en meer lichaamsbeweging en daarmee aan het welzijn van alle Rotterdammers.

Een bijzondere doelgroep vormen ouderen. Door ouderen te betrekken bij haar locaties zorgt Natuurstad voor een sociaal vangnet, waardevolle dagbesteding en meer lichaamsbeweging. Komend jaar breidt Natuurstad het aantal activiteiten voor ouderen uit en worden ouderen meer in contact gebracht met de jeugd en met het vrijwilligerswerk. Natuurstad onderzoekt ook hier mogelijkheden voor extra begeleiding en financiering.

**De schooltuin is fijn,
Mijn aardappelen zijn niet klein.
Straks wat sla, prei en komkommer.
Bij de schooltuin word je niet dommer.**
Kas, Nieuwe Park Rozenburgschool

Werken en leren

Natuurstad wil vanaf 2020 meer kansen benutten om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan een volwaardige werkervaringsplek te helpen. Samen met haar partners wil Natuurstad daarom zorgen voor voldoende ervaringsplaatsen. Met de verschillende (zorg-)organisaties worden afspraken gemaakt over begeleiding en financiering. Ook biedt Natuurstad jongeren stage- en/of leerwerkplekken, zodat zij ervaring kunnen opdoen in groene beroepen, dierverzorging en onderwijs. In overleg met onderwijsinstellingen breidt Natuurstad haar aanbod de komende jaren uit en wordt onderzocht hoe op structurele basis met onderwijsinstellingen kan worden samengewerkt.

6

Verslag Raad van Toezicht

Eind september 2018 werd de Stichting Natuurstad Rotterdam opgericht. Vanaf die datum kreeg de Raad van Toezicht een formele basis. In de laatste maanden van 2018 was de Raad met name actief in de advisering aan de gemeente Rotterdam over beleidsstukken rond de voorbereiding van de verzelfstandiging. Toen de organisatie per januari 2019 van start ging, kreeg de Raad van Toezicht feitelijk de rol die in de statuten is vastgelegd.

Samenstelling en overleg

De Raad van Toezicht bestaat uit 7 personen. De samenstelling van de Raad is divers qua geslacht, expertise en leeftijd. De aansluiting op de etnische samenstelling van de Rotterdamse samenleving kan op termijn beter. De Raad had in 2019 zeven formele vergaderingen, waarvan een specifiek gericht was op de strategieontwikkeling. De Raad heeft drie commissies samengesteld (auditcommissie, renumeratiecommissie en commissie natuur- en milieubeleid). Verder heeft de Raad besloten de Governance Code Cultuur als leidraad te hanteren.

De RvT als toezichthouder

De Raad heeft op basis van een aanbestedings-procedure een accountant aangewezen die de jaarrekeningen 2019 en 2020 zal beoordelen. De Raad heeft het jaarplan 2019-2020, de begroting 2020 en de meerjarenraming 2019-2022 besproken en goedgekeurd. Ook heeft zij de viermaands-rapportages vastgesteld en besproken met de gemeente Rotterdam. Verder zijn de reglementen van de RvT en een directiereglement vastgesteld.

De RvT als werkgever

De Raad heeft met de directeur een voortgangsgesprek/beoordelingsgesprek gehouden. Daaraan voorafgaand zijn diverse gesprekken met de directeur gevoerd over de operationele zaken in de organisatie alsmede het eigen functioneren van de directeur. Deze gesprekken zijn geïntensiveerd naar aanleiding van signalen in de organisatie dat de realisatie van de veranderingen uit balans raakte met de verwachtingen. In dat kader zijn ook twee overleggen met de Ondernemingsraad gehouden.

De RvT als adviseur

Op verschillende onderdelen heeft de Raad als geheel of via commissies de directeur geadviseerd.

Het eigen functioneren van de RvT

De Raad heeft in 2019 een declaratiebeleid vastgelegd. Verder is er op basis van de Governance Code een zelfevaluatie gehouden, waarbij is geconstateerd dat de Raad zich als team heeft ontwikkeld. Daarmee is de focus van de Raad vooral gericht op operationele zaken en is de strategische rol nog onderbelicht gebleven.

Terugblik

Als Raad van Toezicht zien we terug op een bewogen jaar. Natuurstad is weliswaar voortgekomen uit een gemeentelijke organisatie met veel ervaring, in haar verzelfstandigde vorm is zij toch vooral een junior-organisatie gebleken. Nieuwe Raad van Toezicht, nieuwe bestuurder, nieuwe leden van het Managementteam: dit alles betekende verwachtingen en veranderingen. Verwachtingen die niet altijd konden worden waargemaakt en veranderingen die niet altijd werden begrepen. Gelukkig zorgden de betrokkenheid van medewerkers en de verankering van de locaties in de wijken ervoor dat het werk doorging en de kerntaken van de organisatie naar tevredenheid zijn uitgevoerd.

Augustus

- **11** Rondleiding Eetbare gewassen op Botanische Tuin Kralingen
- **30** Vleermuizenexcursie op De Blijde Wei
- Project Ondergrond Explorer i.s.m. gemeente Rotterdam

‘In de basis zit het goed, maar we kunnen niet achteroverleunen.’

Bert Cremers, voorzitter Raad van Toezicht Natuurstad:

‘Natuurstad is een sterke organisatie, met vakkundige en betrokken medewerkers. Dat is wel duidelijk geworden in 2019. Met de verzelfstandiging van Natuurstad in 2019 veranderde er veel voor de organisatie en haar medewerkers. Tegelijkertijd moest het dagelijkse werk natuurlijk gewoon doorgaan. Dat is goed gelukt. Het bewijs dat het in de basis wel goed zit. Maar het betekent niet de organisatie achterover kan gaan leunen. Integendeel. Voor de toekomst is het belangrijk dat wat we doen nòg beter gaan doen. Bijvoorbeeld door nieuwe, interactieve producten te ontwikkelen, door meer als ondernemers te denken en handelen en door onze duurzaamheidsdoelen waar te maken. Daarop ligt de komende jaren onze focus.’

7

Terugblik Ondernemings- raad

Bij de start van Natuurstad op 1 januari 2019 als zelfstandige organisatie was er geen Ondernemingsraad. In het voortraject naar verzelfstandiging is binnen de OR van de gemeente Rotterdam een onderdeelcommissie NME opgericht. Vanaf 1 januari ging deze onderdeelcommissie verder als Tijdelijke Ondernemingsraad (TOR).

De belangrijkste taak van de TOR was het uitschrijven van OR-verkiezingen om tot een gekozen Ondernemingsraad te komen. In de aanloop bleken er daarnaast een aantal OR-kwesties te zijn die niet konden blijven liggen. Leden van de TOR voerden vele gesprekken met medewerkers en bogen zich tijdens de overlegvergaderingen over diverse instemmingsverzoeken, zoals de tijdelijke hoofdlocatie en de Arbodienst. Daarnaast hadden de TOR-leden overleg met de Raad van Toezicht en een kennismakingsgesprek met de nieuwe bedrijfsarts.

Van 9 tot 13 september zijn de OR-verkiezingen gehouden. Maar liefst 10 medewerkers hadden zich kandidaat gesteld! Op 18 september werd de TOR ontheven van haar taken en was de eerste gekozen Ondernemingsraad van Natuurstad een feit. De leden hebben zich die dag voorgesteld aan de medewerkers, de directie en de Raad van Toezicht. Begin 2020 hebben alle medewerkers het OR-reglement, -jaarverslag en -jaarplan ontvangen. Hierin worden de werkzaamheden van de OR in 2019 en de plannen voor de komende jaren beschreven.

De ondernemingsraad van Stichting Natuurstad Rotterdam bestaat uit:

- Ingrid Elderson (voorzitter)
- Mirjam Verhaar (secretaris)
- Richard Buitendijk
- Mariëlle van der Heeden
- Bas van der Sanden

De nieuwe OR heeft eind 2019:

- Instemming verleend op een aantal personeelsregelingen zoals een aanpassing van de reiskosten en het buitengewoon verlof;
- Een OR-cursus gevolgd rondom de WOR (Wet op de Ondernemingsraad) en een OR-visie ontwikkeld;
- Een OR-reglement opgesteld;
- Een OR-jaarplan opgesteld.

September

- **1** Directie & MT gehuisvest op De Molenwei
- **18** Kaboutermiddag De Oedenstee
- **18** Installatie OR

‘We brengen allemaal ons eigen perspectief mee.’

Ingrid Elderson, dierversorger A en voorzitter OR:

‘Het afgelopen jaar zijn we met een nieuwe OR-ploeg gestart. Dat was natuurlijk spannend, maar ik denk dat we een goede slag gemaakt hebben. We zijn samen op cursus geweest en hebben elkaar beter leren kennen. Gelukkig brengt ieder OR-lid zijn of haar eigen perspectief mee. Dat is goed want daardoor hebben we stevige gesprekken waarin we elkaar scherp houden en nieuwe inzichten opdoen. De betrokkenheid vanuit de medewerkers is groot. Voorafgaand aan de verkiezing hebben we flink gelobbyd voor kandidaten en uiteindelijk stonden er tien op de lijst. Dit is veel gezien het aantal medewerkers binnen de organisatie. Komend jaar zal voor de OR in het teken staan van de nieuwe strategische koers en de zorg voor de medewerkers. We willen het beste voor Natuurstad én de medewerkers! Het zal ook nog een beetje aftasten worden waar en hoe we gebruik kunnen maken van ons instemmings- of adviesrecht. We voelen in elk geval de ruimte om vrijuit te spreken. Dat is fijn.’

Oktober

- 7 Vrijwilligersbijeenkomst De Enk
- 9 Pompoenfeest op De Enk
- Herfstfeest kinderboerderijen

8

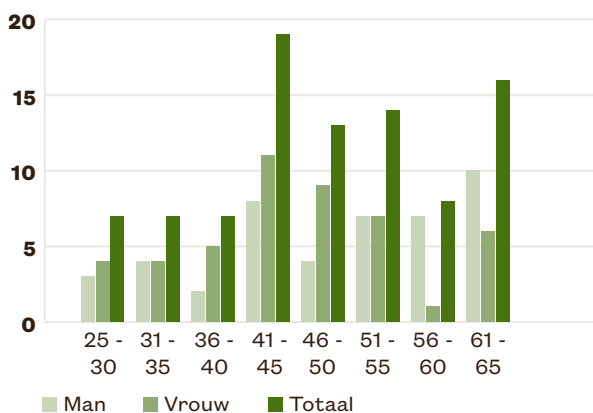
Bedrijfsvoering

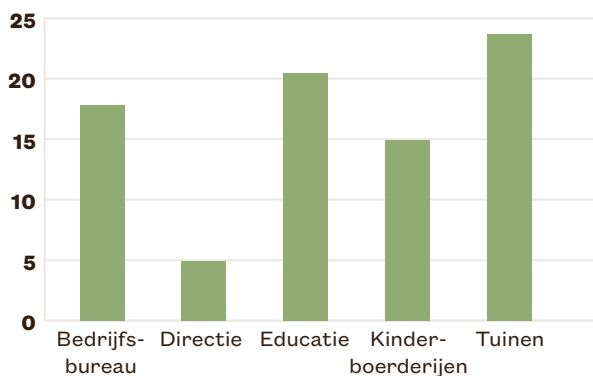
In het eerste jaar van het bestaan van Natuurstad als zelfstandige organisatie was er veel werk aan de winkel. Enerzijds was het business as usual: de dienstverlening liep gewoon door. Daarnaast bouwde Natuurstad aan een nieuwe organisatie, met oog voor de interne en externe relaties, aan nieuwe of andere bedrijfsprocessen en aan een gezonde financiële basis. De aanleg van de ICT-infrastructuur verliep niet zonder slag of stoot, maar alle locaties zijn in 2019 aangesloten op het interne netwerk. Ook heeft Natuurstad een duurzaam inkoopbeleid vastgesteld en een centrale opslag gerealiseerd voor alle (les-)materialen.

8.1 Personeel

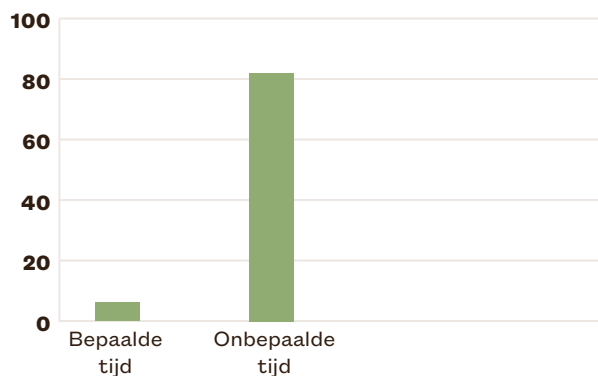
Natuurstad is een energieke en vakkundige organisatie met medewerkers die hart hebben voor de natuur en het milieu. Mensen die op de juiste plek en op het juiste moment hun talenten inzetten. De ervaren en gemotiveerde teams van Natuurstad bouwen samen aan een sterke en dynamische organisatie van hoge kwaliteit. Eind 2019 had Stichting Natuurstad Rotterdam 89 medewerkers in dienst: 47 vrouwen en 42 mannen. Er waren 82 medewerkers met een vast contract, 7 medewerkers met een tijdelijk contract en 11 medewerkers met een flexibel contract. De eerste tabel laat zien dat de gemiddelde leeftijd van de Natuurstad medewerker tussen de 41 en 45 jaar ligt.

Leeftijdsopbouw medewerkers

Gemiddeld aantal dienstjaren per afdeling

Aantal medewerkers per contracttype

In 2019 heeft Natuurstad 6 nieuwe, gemotiveerde collega's en maar liefst 44 stagiaires verwelkomd. In totaal hebben 3 medewerkers de organisatie in 2019 verlaten. Daarnaast hebben 24 stagiaires hun stage in 2019 afgerond.

Ontwikkelingen

In 2019 stond het ontwikkelen van nieuwe personeelsregelingen en beleid centraal. Ook de Lief-en-leed-Regeling, de Klachtenprocedure en de OV-regeling werden in gebruik genomen. Verder zijn er in 2019 verschillende contracten afgesloten met een bedrijfsarts, vertrouwenspersoon en een bedrijfsmaatschappelijk werker. Vanuit de cao Vermo is naast een eenmalige uitkering van €750,- een loonstijging vastgesteld van 6,25%; de lonen gaan de komende twee jaar in de volgende vier stappen omhoog:

- 3.25% per 1 oktober 2019
- 1% per 1 januari 2020
- 1% per 1 juli 2020
- 1% per 1 oktober 2020

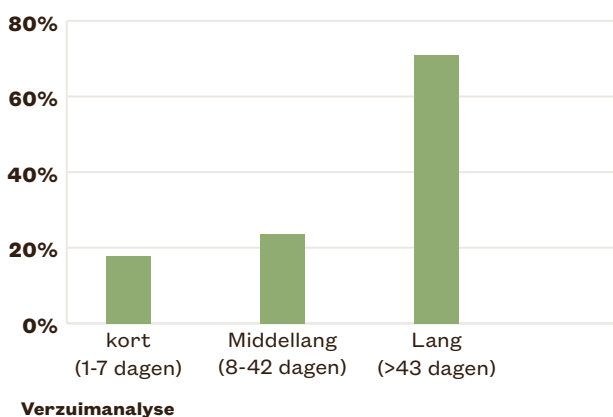
In 2019 is de pilot Productgericht Werken geëvalueerd. De conclusie van deze evaluatie luidt dat de productgerichte werkwijze op het gebied van uniformiteit, productinhoudelijke kwaliteit, vakinhoudelijke aansturing en productgerichte samenwerking heel veel positieve resultaten oplevert. Daarbij is een aantal aandachtspunten geformuleerd, maar deze zijn niet onoverkomelijk. Met een helder strategisch beleid, aandacht voor de bijbehorende organisatie-inrichting en de juiste maatregelen zullen deze ondervangen worden.

Verzuim

Het ziekteverzuim bedroeg gemiddeld 10,87%; dit is veel hoger dan het landelijk gemiddelde van 4%. Het ziekteverzuim kan opgedeeld worden in drie categorieën:

- kort verzuim (1-7 dagen);
- middellang verzuim (8-42 dagen);
- langdurig verzuim (> 43 dagen).

Het zwaartepunt van het verzuim bij Natuurstad ligt op middellang en langdurig verzuim. Zoals weergegeven in de grafiek 'Verzuimanalyse' ligt het percentage van kort verzuim binnen Natuurstad op 5,45%, middellang verzuim op 23,62% en bij het langdurige verzuim op 70,93%. Het ziekteverzuim is voor 70% niet-werkgerelateerd.

Aanpak ziekteverzuim

Om deze gemiddelden te verlagen, neemt Natuurstad verschillende maatregelen: het vaststellen van verzuimbeleid met bijbehorende procedures, opleidingen en verzuimtrainingen voor leidinggevenden en het opstellen van individuele behandelplannen door casemanagers. Het ziekteverzuimbeleid is gericht op preventie. Er is een concept Leidraad Verzuim opgesteld en er komt een plan van aanpak ten aanzien van de verzuimbeheersing. Een van de belangrijkste aspecten in dit plan is dat leidinggevenden voldoende toegerust zijn om het verzuim op hun afdeling te managen. Daarnaast vindt sinds eind 2019 eens per twee maanden een overleg plaats tussen de bedrijfsarts, HR-adviseur en leidinggevenden: het zogeheten Sociaal Medisch Overleg (SMO). Hier worden individuele casuïstiek en algemene thema's besproken. Altijd wordt bezien welke werkzaamheden de medewerker wél kan verrichten; niet welke werkzaamheden de werknemer niet meer kan doen.

Ondernemingsraad

In september 2019 heeft Natuurstad haar eerste Ondernemingsraadverkiezingen beleefd. Sinds september 2019 is de eerste OR van Natuurstad actief; een OR die écht door de organisatie is gekozen. De OR is vanuit de verschillende functies en teams goed vertegenwoordigd. In 2019 heeft de OR over personele en organisatorische zaken frequent overleg gevoerd met de directeur-bestuurder en de HR-adviseur.

Vrijwilligers

Eind 2019 waren er 92 vrijwilligers met een overeenkomst en Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) actief bij Natuurstad. Zij helpen mee bij het vele werk op de verschillende locaties. In een ongevallen- en aansprakelijkheidsverzekering voor vrijwilligers is voorzien. Begin 2020 wordt het vrijwilligersbeleid herzien; Natuurstad gaat door met de werving van nieuwe vrijwilligers. Zo worden nog meer Rotterdammers betrokken bij Natuurstad.

Verklaring Omtrent Gedrag

Van alle medewerkers en vrijwilligers zijn geldige VOG's in de personeelsdossiers opgenomen. Bij de verzelfstandiging van Natuurstad hadden niet alle vrijwilligers een VOG. In 2019 is hiervoor een administratie opgezet.

Gecertificeerde stagebedrijven

De kinderboerderijen van Natuurstad zijn gecertificeerde stagebedrijven voor vmbo, mbo en hbo. In 2019 zijn in totaal maar liefst 44 stagiaires uit het beroepsonderwijs op de locaties begeleid. Op iedere locatie zijn vaste stagebegeleiders aanwezig, die verantwoordelijk zijn voor de dagelijkse aansturing, monitoring en ontwikkeling van de stagiair.

Social Return

In 2019 bood Natuurstad mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek voor in totaal 9 WSW-banen en 4 garantiebanen.

Veiligheid

Volgens afspraak is er minimaal één EHBO'er of bedrijfshulpverlener (BHV'er) per kinderboerderij aanwezig tijdens openingsuren. In 2019 hebben in totaal 58 medewerkers een BHV-cursus gevolgd en 31 medewerkers een EHBO-cursus. In 2020 stelt Natuurstad een Preventiemedewerker aan. Deze is verantwoordelijk voor:

- het (mede) opstellen en uitvoeren van de Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E);
- het (mede) uitvoeren van de maatregelen die uit de RI&E voortkomen en in het plan van aanpak staan;
- het adviseren en nauw samenwerken met de ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging over de te nemen maatregelen voor een goed arbobeleid.

Ten aanzien van de uitvoering en rapportage van de RI&E is er een contract afgesloten met een externe partij.

‘Kinderen iets leren over de natuur vind ik een mooie uitdaging.’

Daan Smit, tuinman op de educatieve tuin aan de Scottstraat:

‘Al 25 jaar ben ik tuinman voor onze organisatie, de laatste acht jaar op de Scottstraat. Ik houd van mijn vak, van het buiten zijn en van al het groen. Tegelijkertijd vind ik het ontzettend leuk om mijn kennis te delen. Hier kan ik dat prima combineren. Op maandag en woensdag komen hier altijd leerlingen van een speciale school. Ze helpen me met snoeien, onkruid wieden, dat soort activiteiten. Intussen leer ik ze meer over tuinieren. Het zijn kinderen met een lichamelijke beperking, maar hen iets leren over de natuur dat vind ik juist een mooie uitdaging. Als zij het naar hun zin hebben, geeft mij dat ook energie!’

8.2 Kwaliteit

Maatschappelijk verantwoord inkopen

Natuurstad heeft in 2019 een inkoopbeleid opgesteld, waarmee een bijdrage aan maatschappelijk verantwoord inkopen wordt gerealiseerd. Daarmee geeft Natuurstad het goede voorbeeld aan medewerkers, bezoekers, gebruikers en partners. Natuurstad sluit zich aan bij de duurzaamheidscriteria zoals deze door PIANOo en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) zijn opgesteld.

‘Maatschappelijk verantwoord inkopen hoog in het vaandel.’

Ingrid Veenstra, medewerker
Inkoop & Contracten:

‘Kort voor de start van de nieuwe organisatie op 1 januari 2019 begon ik bij Natuurstad als inkooper. Het was een spannend en hectisch jaar. Ik heb in 2019 onder meer een inkoopbeleid opgesteld voor Natuurstad. Verduurzaming speelt hierin een belangrijke rol; wij vragen bestaande en nieuwe leveranciers nadrukkelijk ons hierbij te helpen. Zo hebben we vanaf 1 juli 2019 een nieuwe overeenkomst met Irado voor de afvoer en verwerking van gescheiden afval. Via de gemeente Rotterdam sluiten we vanaf 1 januari 2020 aan bij de overeenkomsten voor de levering van duurzame elektriciteit. Alle kinderboerderijen en educatieve tuinen van Natuurstad draaien op 100% groene energie. Rekening houdend met de aanbestedingswet, nodigen we minimaal twee ondernemers uit regio Rijnmond bij meervoudig onderhandse aanbestedingen. Dit met het oog op duurzaamheid (bijv. minder kilometers, producten uit de streek). Zo werken we ook op de afdeling inkoop volop aan een duurzame toekomst.’

November

- 11 Sint Maarten kinderboerderijen
- Gezond Natuur Wandelen op De Enk
- Natuurstad lid Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling

**Op de schooltuin is het fijn
Om samen te zijn
En samen te tuinieren
Ook al zijn er mieren
Als je de planten goed verzorgt
En hem een beetje liefde bezorgt
Dan gaan de planten groeien en bloeien
En dan kan je ze opeten!**

Zara, Van Oldenbarneveltschool

Wet- en regelgeving

Natuurstad heeft een vergunningenadministratie om te voldoen aan geldende wetten, besluiten, vergunningen en ontheffingen. Het gaat onder andere om een bouwvergunning voor De Enk en voldoen aan de AVG, Arbowet en Archiveringswet. In 2019 is voortgang geboekt met deze administratie, maar ze is nog niet volledig afgerond.

Rook- en alcoholbeleid

Natuurstad hanteert een streng rook- en alcoholbeleid in aanwezigheid van kinderen. Alle terreinen hebben het label 100% rookvrij (Op weg naar een Rookvrije Generatie). Ook wordt nergens alcohol geschonken.

Meldpunt Kindermishandeling

Natuurstad heeft oog voor het welzijn van bezoekers en met name dat van kinderen. In 2019 heeft de verkenning van de aansluiting bij het meldpunt plaatsgevonden. In 2020 rondt Natuurstad de implementatie van de meldcode van het Meldpunt Kindermishandeling af.

Alliantie Stop Kindermarketing Ongezonde Voeding

In 2020 sluit Natuurstad zich aan bij de Alliantie Stop Kindermarketing Ongezonde Voeding (handhaving tot 13 jaar). In 2019 zijn de horecagelegenheden al gecontroleerd en aangepast om onwenselijke kindermarketing tegen te gaan.

Sponsoringbeleid

In 2020 stelt Natuurstad conform haar strategisch kader, visie en missie een nieuw sponsoringbeleid en bijbehorende overeenkomsten op.

Publieksreacties

Bezoekers kunnen op de website van Natuurstad informatie vinden over de klachtenprocedure en het stellen van een vraag of plaatsen van een opmerkingen: via info@natuurstad.nl of het centrale telefoonnummer 088-6003900. De responsetermijn op klachten is maximaal vijf werkdagen. Opschaling van vragen of klachten die Natuurstad via de locaties ontvangt, gebeurt waar nodig. In 2019 zijn zes klachten ontvangen en deze zijn conform de interne richtlijnen afgehandeld.

Klanttevredenheidsonderzoek (KTO)

Vanaf 2020 voert Natuurstad tweejaarlijks een KTO uit, conform afspraak met de gemeente Rotterdam.

MeerJarig OnderhoudsPlan (MJOP), huurdersonderhoud en schouw

Het huidige MJOP voor het huurdersonderhoud heeft de gemeente Rotterdam in 2018 opgesteld. De eerstvolgende schouw zal plaatsvinden in 2022, conform afspraak met de gemeente. Voor de accommodaties is het uitgangspunt niveau 3 NEN 2767; voor de terreinen CROW niveau B.

Huurovereenkomsten en voorwaarden

Afgelopen jaar heeft Natuurstad een nieuw verhuurbeleid opgesteld met bijbehorende prijslijsten en overeenkomsten. Dit beleid wordt in 2020 geïmplementeerd. De aard van de verhuringen past bij het gemeentelijke NME-beleid en de missie van Natuurstad.

Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E)

Natuurstad doet er alles aan om de veiligheid van haar bezoekers, deelnemers en personeel op de locaties te waarborgen. Een actuele RI&E speelt hierin een centrale rol. In 2019 is opdracht gegeven voor de uitvoering van een nieuwe RI&E. De planning was dat de resultaten hiervan in oktober bekend zouden zijn en vervolgens een plan kon worden gemaakt om de aandachtspunten aan te pakken. Helaas is het gecontracteerde bedrijf in gebreke gebleven. Inmiddels is er een nieuwe partij gecontracteerd, die in 2020 start met de uitvoering van de RI&E.

Infrastructuur

Ten aanzien van de infrastructuur is het volgende in 2019 uitgevoerd:

- lopende verzekeringen en vergunningen zijn geïventariseerd;
- een Meerjarige Onderhoudsplanung (MJOP) van Natuurstad als huurder is vastgesteld; in 2019 is gestart met werken conform de MJOP;
- door Natuurstad is onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van asbest in de opstallen vallend onder huurdersonderhoud. Indien noodzakelijk is het asbest verwijderd;
- periodiek overleg is gevoerd met de gemeente Rotterdam over vastgoed en onderhoud in algemene zin en de daarbij horende onderhoudswerkzaamheden;
- coördinatie van de onderhoudswerkzaamheden is geborgd binnen Natuurstad, deels door inhuur van externe deskundigheid.

Financiële maatregelen

Wat betreft de inkopen, het betaalverkeer en het kasverkeer heeft Natuurstad de nodige beheersmaatregelen genomen. Via de financiële mandaatregeling zijn duidelijke afspraken gemaakt over wie wat mag inkopen. Als financieel risicovolle dossiers zijn de RI&E en de loonkostenontwikkeling (loonsverhoging van 6,25% tot 1 oktober 2020) aangemerkt.

9

Financieel verslag

De cijfers in deze paragraaf zijn een feitelijke weergave van de financiële situatie over 2019 van de Stichting Natuurstad Rotterdam. Omdat ervaringscijfers in de nieuwe situatie ontbreken, beperken duiding en toelichting zich voornamelijk tot de meest opvallende zaken.

Baten

Natuurstad dient jaarlijks een subsidieaanvraag in bij de gemeente Rotterdam en heeft in 2019 een subsidie van € 8.975.000 ontvangen. Daarnaast heeft Natuurstad inkomsten van derden. Het gaat hier voornamelijk om inkomsten uit horeca, verhuur van ruimtes en activiteiten met betrekking tot buitenschoolse opvang. De doelstelling is om deze baten de komende jaren te laten stijgen.

Lasten

Zoals uit de staat van baten en lasten blijkt, zijn de meeste uitgaven binnen de begroting gebleven. De begroting van 2019 is opgesteld door de gemeente Rotterdam en betreft een richtsnoer voor het oprichtingsjaar van Natuurstad. Hierdoor wijken de realisatiecijfers soms af van de begroting. De loonkosten zijn fors lager dan begroot. De oorzaak hiervan is het feit dat niet alle functies in 2019 direct zijn ingevuld met vaste medewerkers. Een aantal functies is pas in de loop van het jaar definitief ingevuld. Een gevolg hiervan is dat de kosten van de externe inhuur hoger zijn dan voor 2019 begroot. De overige kosten zijn lager dan begroot.

Omvang en functie vrij besteedbaar inkomen

Het totaal eigen vermogen van de Natuurstad is € 1.137.740 per 31 december 2019. Het startkapitaal van Natuurstad is € 596.199. De toename van het eigen vermogen komt voort uit het positief saldo van de staat van baten en lasten in 2019 van € 541.541. Dit saldo is deels bestemd voor de herinrichting van de organisatie (€ 219.000) en innovatie en marketing (€ 174.918). De afdracht vennootschapsbelasting is € 166.312 in 2019. Een bedrag van € 147.623 is aan de algemene reserves toegevoegd. Hiermee wordt het weerstandsvermogen van de stichting (eenmalig) versterkt en heeft Natuurstad een extra waarborg voor de continuïteit van de organisatie.

Liquiditeitspositie

Het liquiditeitssaldo per 31 december 2019 bedraagt € 2.429.101 en is ruim voldoende om aan de betalingsverplichtingen te voldoen. Natuurstad heeft een saldo kortlopende schulden van € 1.956.603. De korte lopende schulden bestaan uit verplichtingen aan leveranciers, de belastingdienst en kortlopende personele verplichting zoals uit te betalen vakantiegeld. Daarnaast is er een bedrag aan personele voorzieningen opgenomen van € 101.887 en een bedrag van € 180.247 voor de egalisatievoorziening huurdersonderhoud. Daarnaast heeft Natuurstad een saldo van € 575.598 aan kortlopende vorderingen. Het grootste gedeelte van dit bedrag betreft vorderingen op de gemeente Rotterdam.

Komend jaar

Natuurstad heeft voldoende middelen voor het jaar 2020. De verwachting is, dat dit ook de jaren daarna het geval zal zijn. Voor 2020 is de financiële focus gericht op het verlagen van de kosten van externe inhuur en het vergroten van de extra inkomsten. Aandachtspunten zijn ook de loonkostenstijging van 6,25% conform cao Vermo en de verhoging van de huurkosten die doorwerken in het resultaat. Daarnaast heeft Covid-19 impact op de financiën van Natuurstad. Een deel van de inkomsten derden valt weg. Dit heeft voornamelijk beperkte invloed op de liquiditeitspositie van Natuurstad; de subsidie-inkomsten zijn voldoende om de continuïteit te waarborgen.

December

- **11** Film 'De Boerenzij' op De Kooi
- **11** Rotterdams preventieakkoord Gezond 010
- **18** Opening nieuwe locatie Servicebureau en Eindejaarsborrel
- **19** Reünie schooltuinieren
- Kerstmarkt kinderboerderijen
- Zonnepanelen-gift van CoolBlue voor kinderboerderij De Molenwei

9.1 Staat van baten & lasten

Staat van baten & lasten	Begroting 2019	Realisatie 2019	Bedragen in €
			Percentage uitnutting
Inkomsten			
Opbrengsten derden	155.000	275.362	177,7%
Subsidie inkomsten	8.975.000	8.975.000	100,0%
Totaal inkomsten	9.130.000	9.250.362	101,3%
Uitgaven			
Inkoopwaarde geleverde goederen en/of diensten	140.005	84.058	60,0%
Loonkosten personeel	5.357.138	4.751.587	88,7%
Extern personeel	180.750	1.046.241	578,8%
Subtotaal intern en extern personeel	5.537.888	5.797.828	104,7%
Afschrijving materiële vaste activa		81.280	
Inhuur diensten derden	413.877	325.705	78,7%
Inkopen en overige uitbestedingen	575.370	443.657	77,1%
Huisvesting	1.894.150	1.536.583	81,1%
Overige bedrijfslasten	568.710	273.047	48,0%
Totaal overige bedrijfskosten	3.592.112	2.660.623	74,1%
Totaal uitgaven	9.270.005	8.542.510	92,2%
Vennootschapsbelasting		166.312.	
Saldo	0	541.541	
Verdeling saldo			
Dotatie:			
Herinrichten organisatie		219.000	
Innovatie en marketingkosten		174.918	
Algemene reserves		147.623	
Saldo verdeeld		541.541	

9.2 Balans per 31 december 2019

ACTIVA

Vaste activa

Materiële Vaste Activa

Machines en installaties	117.783
Bedrijfsinventaris	244.398
Levende have	
	362.181

Totaal vaste activa 362.181

Vlottende activa

Vorderingen

Debiteuren	439.602
Waarborgen	7.007
Overige vorderingen	128.989
	575.598

Liquide Middelen

Kassen	9.597
Bank	2.429.101
	2.438.698

Totaal vlottende activa 3.014.296

Totaal activa 3.376.477

PASSIVA

Eigen vermogen

Vrij besteedbaar vermogen	
Stichtingskapitaal	596.199
Algemene reserves	147.623
Vastgesteld vermogen	
Bestemmingsreserve herinrichten organisatie	219.000
Bestemmingsreserve innovatie en marketing	174.918
	1.137.740

Voorzieningen

Personeelsvoorzieningen	101.887
Overige voorzieningen	180.247
	282.134

Kortlopende verplichtingen

Crediteuren - leveranciers	480.927
Belastingen en premies sociale verzekeringen	765.326
Te betalen personeelskosten	386.952
Overige schulden	323.398
	1.956.603

Totaal passiva 3.376.477

9.3 Meerjarenbegroting

De meerjarenbegroting van Natuurstad van 2019 tot en met 2022 is eind 2018 vastgesteld door de Raad van Toezicht. In het voorjaar van 2019 is bij de subsidieaanvraag van 2020 de begroting van 2020 bijgevoegd, conform onderstaande meerjarenbegroting.

Bedragen x € 1000	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Baten				
Subsidie gemeente	-8.975.000	-9.154.500	-9.337.590	-9.337.590
Opbrengsten derden	-155.000	-170.500	-186.405	-206.305
Totaal baten	<u>-9.130.000</u>	<u>-9.325.000</u>	<u>-9.523.995</u>	<u>-9.543.895</u>
Lasten				
Personeel	5.357.138	5.464.281	5.573.566	5.573.566
Extern personeel	180.750	184.365	184.365	178.834
Inhuur diensten derden	413.877	410.394	410.394	405.381
Inkopen en overige uitbestedingen	715.375	735.184	762.031	777.080
Huisvesting	1.894.150	1.928.459	1.964.474	1.961.921
Overige bedrijfslasten	568.710	602.318	629.165	647.112
Totaal lasten	<u>9.130.000</u>	<u>9.325.000</u>	<u>9.523.995</u>	<u>9.543.895</u>
Resultaat	0	0	0	0

9.4 Jaarrekening

Deze paragraaf bevat de volledige Jaarrekening 2019, die is goedgekeurd door de accountant.

ACTIVA	Ref.	31 december 2019	
		€	€
Materiële Vaste Activa	4	117.783	
Machines en installaties		244.398	
Bedrijfsinventaris			362.181
Vorderingen op korte termijn	5		
Debiteuren		439.602	
Waarborgsommen		7.007	
Overige vorderingen		128.989	
			575.598
Liquide middelen	6		
Kassen		9.597	
Bank		2.429.101	
			2.438.698
Totaal activa			3.376.477

PASSIVA

		31 december 2019	
	Ref.	€	€
Eigen vermogen	7		
Vrij besteedbaar vermogen			
*Stichtingskapitaal		596.199	
*Algemene reserves		147.623	
Vastgesteld vermogen			
*Bestemmingsreserve herinrichten organisatie		219.000	
*Bestemmingsreserve innovatie en marketing		174.918	
			1.137.740
Voorziening	8		
Personeelsvoorzieningen		101.887	
Overige voorziening		180.247	
			282.134
Kortlopende schulden	9		
Crediteuren - leveranciers		480.927	
Belasting en premies sociale verzekeringen		765.326	
Te betalen personeelskosten		386.952	
Overige schulden		323.398	
			1.956.603
Totaal passiva			3.376.477

Staat van baten en lasten over 2019

		<u>Exploitatie 2019</u>	<u>Begroot 2019</u>
	Ref.	€	€
Baten			
Subsidiebaten	10	8.975.000	8.975.000
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	11	242.583	155.000
Giften en batenm uit fondsenwerving		284	-
Overige baten	12	32.495	-
Financiële baten		-	-
Som der baten		9.250.362	9.130.000
Lasten			
Inkoopwaarde geleverde producten en/of diensten	13	84.058	140.005
Loonkosten personeel		4.751.587	5.357.138
		1.046.241	180.750
Totaal intern en extern personeel	14	5.797.828	5.537.888
Afschrijvingslasten materiële vaste activa	15	81.631	-
Inhuur diensten derden		325.705	413.877
Inkopen en overige uitbestedingen		443.657	575.370
Huisvesting		1.536.583	1.894.150
Overige bedrijfslasten		273.047	568.710
Totaal overige lasten	16	2.578.992	3.452.107
Som der lasten		8.542.509	9.130.000
Vennootschapsbelasting	17	166.312	-
Saldo		541.541	-
Verdeling saldo			
Dotatie bestemmingsreserve herinrichten	18	219.000	
Dotatie bestemmingsreserve innovatie en marketing		174.918	
Dotatie algemene reserves		147.623	
Saldo verdeeld		541.541	

1. Algemene toelichting

1.1 Vestigingsadres, rechtsvorm en inschrijfnummer handelsregister

Stichting Natuurstad Rotterdam, Brammerstraat 10, 3084 RV Rotterdam. De stichting is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 72740531.

1.2 Doelstelling en activiteiten

De stichting stelt zich ten doel het bevorderen van kennis en waardering van natuur en milieu binnen Rotterdam, door deze via ontdekking en beleving dichterbij te brengen en zo bij te dragen aan gezond en duurzaam gedrag en het welbevinden van de Rotterdammers. Zij tracht dit doel te bereiken door onder meer:

- a.** de exploitatie van laagdrempelige en kwalitatief hoogwaardige educatieve en recreatieve voorzieningen, gericht op natuur en milieu, zoals kinderboerderijen, expertise- en educatiecentra en educatieve tuinen, op basis van maatschappelijke prestatieindicatoren en middelen;
- b.** het ontwikkelen en uitvoeren van belevingsgerichte lesprogramma's, educatieve projecten en activiteiten, zowel op de voorzieningen zelf als daarbuiten, voor diverse doelgroepen (waaronder het onderwijs) in Rotterdam; het programmeren van activiteiten die bijdragen aan een duurzame en gezonde levensstijl van Rotterdammers, alsmede al hetgeen dat tot verwezenlijking van het bovenstaande kan bijdragen, dit alles in de ruimste zin van het woord.

1.3 Continuïteitsveronderstelling

De stichting voert haar activiteiten uit in overleg met de gemeente Rotterdam als subsidieverstrekker en beleidsmaker. Op basis van de meerjarenovereenkomst en het bijbehorende prestatiedocument heeft de gemeente de intentie vastgelegd om tenminste voor een periode van vier jaar jaarlijks subsidie toe te kennen. De stichting heeft de verwachting met de beschikbare middelen de bestaande verplichtingen te kunnen afwikkelen.

1.4 Vergelijking met voorgaand jaar

Het verslagjaar is het eerste jaar dat de stichting haar activiteiten heeft ontplooid. Het eerste verslagjaar loopt van 24 september 2018 tot en met 31 december 2019.

1.5 Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van Stichting Natuurstad Rotterdam zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, en in het bijzonder de RJ 640. De jaarrekening is opgesteld in euro's. De waarderingsgrondslagen zijn gebaseerd op de historische kosten en kostprijzen. Activa en passiva, met uitzondering van het eigen vermogen, worden gewaardeerd tegen nominale waarde of verkrijgingsprijs, tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Deze referenties verwijzen naar de toelichting.

2.2 Materiële vaste activa

Onder materiële vaste activa zijn begrepen de kosten van inventarissen, machines en installaties. De geactiveerde kosten worden gewaardeerd tegen kostprijs en lineair afgeschreven in 5 jaar.

2.3 Vorderingen

Tenzij anders vermeld, hebben de vorderingen een resterende looptijd van ten hoogste een jaar. Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten indien materieel. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

2.4 Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

2.5 Eigen vermogen

Het eigen vermogen is zodanig gepresenteerd dat daaruit blijkt welk gedeelte vrij besteedbaar is en welk gedeelte is vastgelegd. Indien aan een deel van het eigen vermogen een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven, dan gezien de doelstelling van de organisatie zou zijn toegestaan, is dit deel verantwoord als vastgelegd vermogen. Deze beperking in het bestedingsdoel kan door het bestuur van de stichting of door derden zijn opgelegd. Indien deze beperking door derden is opgelegd dan wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsfonds.

In de toelichting wordt het bedrag en de beperkte doelstelling van ieder bestemmingsfonds vermeld. Ook de reden van deze beperking en alle overige voorwaarden die door de derden zijn gesteld, worden vermeld. Indien de beperking zoals bedoeld in de vorige alinea niet door derden, maar door het bestuur is aangebracht, wordt het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve (en niet als bestemmingsfonds). In de toelichting worden het bedrag en de beperkte doelstelling van iedere bestemmingsreserve vermeld. Ook het feit dat het bestuur deze beperking heeft aangebracht, wordt vermeld.

Indien herwaarderingen in de herwaarderingsreserve zijn verwerkt, worden de gerealiseerde herwaarderingen bruto ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Alle vermogensmutaties worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Uitgaven die worden gedekt uit bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen worden eveneens in de staat van baten en lasten verantwoord.

2.6 Voorzieningen

Personeelsvoorzieningen

De hieronder opgenomen voorzieningen ter gelijkmatige verdeling van voor ambtsjubilea en langdurig zieken wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks van jaren. De voorziening wordt jaarlijks bijgesteld aan de hand van het actuele personeelsbestand ultimo boekjaar. Uitkeringen worden ten laste van de voorzieningen gebracht.

Overige voorzieningen

Onderhoudsvoorziening

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen en terreinen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks van jaren. De te verwachten kosten zijn gebaseerd op een gemiddelde van het (tienjarig) meerjaren onderhoudsplan (MJOP). Stichting Natuurstad Rotterdam is als gevolg van de huurovereenkomst met de gemeente Rotterdam verantwoordelijk voor huurdersonderhoud niveau 3 (NEN).

2.7 Kortlopende schulden

Tenzij anders vermeld, hebben de kortlopende schulden een resterende looptijd van ten hoogste een jaar. Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

Het resultaat (saldo) wordt bepaald als het verschil tussen het totaal der baten en het totaal der lasten. Ontvangsten en uitgaven worden in de staat van baten en lasten toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Bij de toerekening wordt een bestendige gedragslijn gevolgd. Dit houdt in dat rekening wordt gehouden met de aan een periode toe te rekenen bedragen die in een andere periode zijn of worden ontvangen, dan wel betaald.

Baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen, worden afzonderlijk in de (toelichting op de) staat van baten en lasten verwerkt onder vermelding van de aard van de bestemming; indien deze baten in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, worden de nog niet bestede gelden gereserveerd in de desbetreffende bestemmingsreserve(s) respectievelijk bestemmingsfonds(en). Een onttrekking aan bestemmingsreserve respectievelijk -fonds wordt als besteding (last) verwerkt in de staat van baten en lasten.

Indien aan bestemmingsreserve(s) respectievelijk bestemmingsfonds(en) wordt gedoteerd dan wel daaruit wordt geput wordt deze mutatie op de volgende wijze verwerkt: het saldo van de staat van baten en lasten wordt bepaald inclusief het overschot of tekort dat is ontstaan uit hoofde van de baten en lasten met een bijzondere bestemming. Onder de staat van baten en lasten wordt vervolgens een specificatie opgenomen van de verwerking van dit saldo in de onderscheiden posten van het eigen vermogen.

3.2 Ontvangen subsidies

Subsidies, niet zijnde investeringssubsidies, worden in het resultaat van het jaar gebracht ten laste waarvan de gesubsidieerde bestedingen komen en waarin de opbrengsten zijn gederfd dan wel het exploitatie-tekort zich heeft voorgedaan. Investeringsubsidies worden als vooruit ontvangen onder de passiva opgenomen of worden in mindering gebracht op het geïnvesteerde bedrag.

3.3. Lasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.4 Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Uit hoofde van de cao Vermo is Stichting Natuurstad Rotterdam sinds de oprichting aangesloten bij het ABP-pensioenfonds. De stichting draagt pensioenpremies af conform het pensioenreglement van het ABP, waarbij sprake is van een beschikbare premieregeling.

3.5 Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

4. Materiële vaste activa

	<u>Machines en installaties</u>	<u>Bedrijfs- inventaris</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€
Verkrijgingswaarde 1 januari	147.229	280.970	428.199
Investerings	0	53.573	53.573
Desinvesterings	0	-37.960	-37.960
Afschrijvingen	-29.446	-52.185	-81.631
Boekwaarde 31 december	<u>117.783</u>	<u>244.398</u>	<u>362.181</u>
Aanschafwaarde	147.229	296.583	443.812
Cumulatieve afschrijving	29.446	52.185	91.931

De materiële vaste activa die per 1 januari verkregen zijn betreffen gebruikte goederen die zijn ingebracht bij de oprichting van de stichting.

5. Vorderingen op korte termijn

5.1 Overige vorderingen

	<u>31 december 2019</u>
	€
Verkrijgingswaarde 1 januari	147.229
Door te belasten gemeente Rotterdam	78.948
Vooruitbetaalde onderhoudskosten	32.495
Vooruitbetaalde pensioenpremies	3.550
Overlopende activa	<u>13.996</u>
Boekwaarde 31 december	<u>128.989</u>

6. Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn geen deposito's begrepen en de tegoeden staan ter vrije beschikking.

7. Eigen vermogen

De mutatie in de posten die opgenomen zijn in het kapitaal kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Dotatie 2019	Onttrekking 2019	31 december 2019
	€	€	€
Vrij besteedbaar vermogen			
Stichtingskapitaal	596.199	0	596.199
Algemene reserves	147.623	0	147.623
Vastgelegd vermogen			
Bestemmingsreserves herinrichten organisatie	219.000	0	219.000
Bestemmingsreserve innovatie en marketing	174.918	0	174.918

De bestemmingsreserves zijn door het bestuur gevormd voor de financiering van activiteiten gepland voor 2019, die door de impact van de verzelfstandiging op de organisatie in het eerste jaar echter niet konden worden uitgevoerd.

8. Voorzieningen

8.1 Personeelsvoorziening

	Toevoegingen 2019	Onttrekkingen 2019	31 december 2019
	€	€	€
Ambtsjubilea	136.977	-76.099	60.878
Langdurig zieken	41.009	0	41.009
	<u>177.986</u>	<u>-76.099</u>	<u>101.887</u>

De voorzieningen ultimo boekjaar betreffen uitsluitend posten met een looptijd langer dan een jaar.

8.2 Overige voorzieningen

	Toevoeging 2019	31 december 2019
	€	€
Grootonderhoud gebouwen en terreinen	<u>180.247</u>	<u>180.247</u>
	<u>180.247</u>	<u>180.247</u>

9. Kortlopende schulden

9.1 Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31 december 2019
	€
Loonbelasting en premies sociale lasten	274.898
Omzetbelasting	324.118
Vennootschapsbelasting 2019	188.312
	<u>765.328</u>

9.2 Te betalen personeelskosten

	31 december 2019
	€
Verlofuren	192.507
Vakantiegeld	155.638
Nettoloon	38.807
	<u>386.952</u>

9.3 Overige schulden

	31 december 2019
	€
Te betalen energiekosten	88.472
Vooruit ontvangen inkomsten	78.395
Te betalen kosten inhuur externe deskundigheid	54.489
Te betalen administratie- en accountantskosten	37.253
Te betalen onderhoudskosten	19.766
Overige te betalen kosten	45.023
	<u>323.398</u>

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

1. De stichting heeft uit hoofde van een huurovereenkomst ten aanzien van het vastgoed met de gemeente financiële verplichtingen. De overeenkomst is voor onbepaalde tijd aangegaan met een opzegtermijn van één jaar. De huurprijs wordt jaarlijks geïndexeerd. De verwachte verplichting voor komend jaar bedraagt € 1.050.000. In het huidige boekjaar is € 1.040.927 aan kosten opgenomen in de staat van baten en lasten.
2. De stichting heeft uit hoofde van operationele leasecontracten ten behoeve van transportmiddelen een totale verplichting van € 45.000. De verwachte verplichting voor komend jaar bedraagt € 19.000, voor de periode tussen 1 en 5 jaar € 26.000 en voor de periode langer dan 5 jaar € 0. In het huidige boekjaar is € 22.624 aan kosten opgenomen in de staat van baten en lasten.
3. De stichting heeft uit hoofde van langlopende contracten met dienstverleners op het gebied van ICT, salarissen financiële administratie en advisering verplichtingen tot een bedrag van € 223.000. De verwachte verplichting voor komend jaar bedraagt € 165.000 en voor de periode tussen 1 en 5 jaar € 58.000. In het huidige boekjaar is € 277.378 aan kosten opgenomen in de staat van baten en lasten.

10. Subsidiebatens gemeente Rotterdam

In 2019 heeft Stichting Natuurstad Rotterdam subsidie ontvangen van de gemeente Rotterdam voor een bedrag van € 8.975.000. De subsidie is door de gemeente toegekend, echter nog niet definitief vastgesteld.

11. Baten als tegenprestatie voor levering van producten en/of diensten

	31 december 2019
	€
Bijdrage aanloopkosten nazorgteam	98.194
Opbrengsten horeca	80.890
Opbrengsten kleine evenementen en activiteiten	25.703
Opbrengsten verkoop dieren	11.159
Opbrengsten verhuur	7.997
Overige opbrengsten	18.640
	<hr/> 242.583

Bovengenoemde baten zijn met een realisatie van € 242.583 tegenover een begroting van € 155.000 met € 87.583 ofwel 56,5% hoger uitgekomen.

Dit wordt verklaard door de extra bijdrage van de gemeente Rotterdam in het kader van de nazorg aanloopkosten.

12. Overige baten

Hieronder is begrepen een bate uit hoofde van een aan de stichting overgedragen vordering van de gemeente Rotterdam op een aannemer inzake reeds betaalde termijnen voor nog uit te voeren onderhoudswerkzaamheden.

13. Inkoopwaarde geleverde goederen en/of diensten

	31 december 2019
	€
Inkopen horeca	62.719
Inkopen activiteiten en evenementen	14.010
Overige inkopen	7.329
Totale inkoopwaarde geleverde goederen en/of diensten	<u>84.058</u>

De inkoopwaarde geleverde goederen en/of diensten zijn met een realisatie van € 84.058 tegenover een begroting van € 140.005 fors achtergebleven, nl. € 55.947 ofwel 40,0%. Dit valt mede te verklaren door minder opbrengsten horeca en overige verkopen dan begroot.

14. Intern en extern personeel

	31 december 2019
	€
Lonen en salarissen (inclusief vakantiegeld)	3.459.888
Pensioenpremies	463.506
Sociale lasten	585.108
Levensloopregeling	33.556
Langdurig zieken	41.009
Ambtsjubilea	10.368
Opleidingskosten	40.421
Overige personeelskosten	<u>117.731</u>
Totaal loonkosten	4.751.587
Externe inhuur	1.024.475
Stagiaires	11.527
Vrijwilligers	<u>10.239</u>
Totaal extern personeel	1.046.241
Totaal intern en extern personeel	<u>5.797.828</u>

In de loonkosten personeel is € 111.407 aan bezoldiging bestuurder begrepen. Deze post wordt nader toegelicht bij punt 18. De loonkosten personeel zijn met een realisatie van € 4.751.587 tegenover een begroting van € 5.357.087 fors achtergebleven, nl. € 605.500 ofwel 11,3%. Dit wordt verklaard door het niet of pas veel later in het jaar invullen van (met name management-) functies, die in de begroting reeds voor het hele jaar waren voorzien.

De kosten inhuur extern personeel laten met een realisatie van € 1.046.421 tegenover een begroting van € 180.750 een forse overschrijding van € 865.671 ofwel 17,3%. De extra inhuur diende ter noodzakelijke opvang van functies door uitval van ziek personeel, niet vervulde vacatures op managementniveau en uitbreiding van de capaciteit op het bedrijfsbureau.

15. Afschrijvingslasten materiële vaste activa

	31 december 2019
	€
Afschrijvingslasten machines en installaties	29.446
Afschrijvingslasten bedrijfsinventaris	52.185
	<hr/>
Totaal afschrijvingslasten materiële vaste activa	81.631

16. Overige lasten

	<u>2019</u>	<u>2019</u>
	€	€
Accountant en administratie	168.476	
ICT-deskundigheid	108.902	
Communicatie en marketing	37.582	
Accountant en administratie	<u>10.745</u>	
Inhuur diensten derden (16a)		325.705
Dieren, dierbenodigdheden en -verzorging	195.800	
Gereedschap en materialen	159.137	
Beveiliging en bewaking	63.146	
Lesmaterialen	<u>25.574</u>	
Inkopen en overige uitbestedingen (16b)		443.657
Huur- en servicekosten	1.040.259	
Kosten dagelijks onderhoud gebouwen en terreinen	111.548	
Kosten meerjarenonderhoud gebouwen en terreinen	228.068	
Energiekosten	91.676	
Vuilverwerking	46.382	
Overige huisvestingskosten	<u>18.650</u>	
Huisvestiging		1.536.583
Kosten telefonie en internet	63.576	
Kantoorkosten	62.695	
Gemeentelijke belastingen	48.558	
Autokosten	27.696	
Representatiekosten	13.946	
Overige bedrijfslasten	<u>56.576</u>	
Overige bedrijfslasten (16d)		<u>273.047</u>
Totaal overige lasten		<u>2.578.992</u>

In de overige bedrijfslasten is in totaal een bedrag ad € 6.103 begrepen aan vergoedingen leden Raad van Toezicht. Dit is nader toegelicht bij punt 18. De totale overige lasten zijn met een realisatie van € 2.578.992 tegenover begroot € 3.452.108 met € 928.711 ofwel 25,3% lager uitgekomen.

Op de diverse categorieën is dit als volgt nader toe te lichten:

- a.** Inhuur diensten derden zijn met een realisatie van € 325.705 tegenover begroot € 413.877 met € 88.172 ofwel 21,3% lager uitgekomen:
Het begrote jaarbudget van € 413.877 bestaat uit inhuur diensten zoals ICT, HR, financiën en communicatie & marketing. De werkelijke ICT-kosten zijn weliswaar fors hoger dan de gemeente Rotterdam vooraf had ingeschat met name door de extra kosten van werkaccounts voor onze medewerkers en de huur van een extra server. De overige uitgaven daarentegen zijn gelijk aan de begroting of beduidend lager, zoals de inhuur van juridische diensten.
- b.** Inkopen en overige uitbestedingen zijn met een realisatie van € 443.657 tegenover begroot € 575.370 met € 187.660 ofwel 22,9% lager uitgekomen:
Het begrote jaarbudget van € 575.370 bestaat uit dierbenodigdheden en andere directe kosten. Een opvallende post betreft de kosten van levende have van € 38.111. De financiële waardering van de activa die de gemeente Rotterdam heeft ingebracht, is inclusief levende have voor eerdergenoemd bedrag. Levende have mag echter niet geactiveerd worden. Dit heeft geen gevolgen voor de financiële situatie van Natuurstad, maar administratief is het bedrag in januari 2019 direct ten laste van het resultaat gekomen. Daar staat tegenover dat met name de inkopen van diervoer fors lager zijn uitgevallen.
- c.** Huisvesting is met een realisatie van € 1.536.583 tegenover begroot € 1.894.150 met € 357.567 ofwel 18,9% lager uitgekomen:
De begrote uitgaven voor huisvesting (€ 1.894.150) bestaan uit huurkosten van de locaties, huurdersonderhoud en overige huisvestingskosten. De daadwerkelijke kosten voor het huurdersonderhoud zijn substantieel lager uitgevallen dan begroot in 2019.
- d.** Overige bedrijfslasten zijn met een realisatie van € 273.047 tegenover begroot € 568.170 met € 295.123 ofwel 51,9% fors lager uitgevallen:
Het begrote jaarbudget van (€ 568.710) omvat uitgaven voor verzekeringen, nutsvoorzieningen, belastingen en Arboretgeving en een groot deel voor overige bedrijfslasten. Met name posten als verzekeringen en overige bedrijfslasten zijn fors lager uitgevallen dan begroot.

17. Vennootschapsbelasting

Stichting Natuurstad Rotterdam heeft een maatschappelijke functie, een ANBI status en wordt voor 99% gesubsidieerd. Uit hoofde van haar activiteiten is de stichting als belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting aan te merken.

Het eerste jaar betreft een verlengd boekjaar van 24 september 2018 tot en met 31 december 2019 en de verschuldigde vennootschapsbelasting is als volgt berekend.

Batig saldo voor belasting		€ 707.853
Bij: beperkt aftrekbare kosten	Representatie: 26,5% x 13.946 =	€ 13.946
Belastbaar bedrag		€ 711.549
Vennootschapsbelasting:		
Winstdeel 2018 basistarief	€ 42.326 x 20% =	€ 8.466
Winstdeel 2019 basistarief	€ 42.326 x 20% =	€ 29.959
	€ 42.326 x 20% =	€ 127.887
Totaal verschuldigde vennootschapsbelasting		€ 166.312

18. Verdeling Saldo

Van het batig saldo van € 541.541 is een bedrag van € 393.918 toegevoegd aan de bestemmingsreserves en het restant van € 147.623 toegevoegd aan het vrij besteedbare vermogen.

19. WNT-verantwoording bezoldiging bestuurders

Onderstaande verantwoording is opgenomen in verband met de wettelijke verplichting tot openbaarmaking:

Tabel 1a

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2019	
Bedragen x € 1	L.B. Bergenhegouwen
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde dienstvervulling in 2019	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	94.454
Beloning betaalbaar op termijn	16.953
Subtotaal	111.407
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Bezoldiging	
	111.407
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Tabel 1d

Topfunctionarissen alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt met een bezoldiging van € 1.700 of minder.

Gegevens 2019	
Naam Topfunctionaris	Functie
H.P.L. Cremers	Voorzitter Raad van Toezicht
M.M. Leenders	Lid Raad van Toezicht
M.L. Schuster	Lid Raad van Toezicht
P.M.J. Duijsings	Lid Raad van Toezicht
Z. Seghrouchni	Lid Raad van Toezicht
C.J. Welp	Lid Raad van Toezicht
J. Th. Bekkers	Lid Raad van Toezicht

Colofon

© 2020 Stichting Natuurstad Rotterdam

Contact

088 - 60 03 900
info@natuurstad.nl

Web

natuurstad.nl
[instagram.com/natuurstad](https://www.instagram.com/natuurstad)
[facebook.com/natuurstad](https://www.facebook.com/natuurstad)
twitter.com/natuurstadrdam
[linkedin.com/company/natuurstad-rotterdam](https://www.linkedin.com/company/natuurstad-rotterdam)

Postadres

Postbus 8050
3009 AB Rotterdam

Bezoekadres

Brammertstraat 10
3084 RV Rotterdam

Lay-out

Ontwerpwerk.nl

De digitale versie van dit Jaarverslag 2019 kunt u downloaden via natuurstad.nl/jaarverslag.